

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Fakulta
tělesné kultury

**RASOVÁ DISKRIMINACE V ČESKÉM SPORTOVNÍM /
FOTBALOVÉM PROSTŘEDÍ POHLEDEM HRÁČE, FANOUŠKA,
KLUBU A MÉDIÍ**

Bakalářská práce

Autor: Prokop Rygel

Studijní program: APA

Vedoucí práce: Svoboda Arnošt, PhDr. Ph.D.

Olomouc 2024

Bibliografická identifikace**Jméno autora:** Prokop Rygel**Název práce:** Rasová diskriminace v českém sportovním / fotbalovém prostředí pohledem hráče, fanouška, klubu a médií**Vedoucí práce:** Svoboda Arnošt, PhDr. Ph.D.**Pracoviště:** Katedra společenských věd v kinantropologii**Rok obhajoby:** 2024**Abstrakt:**

Tato bakalářská práce analyzuje rasovou diskriminaci v českém sportovním prostředí, se zaměřením na fotbal. Prozkoumává tuto problematiku z pohledu hráčů, fanoušků, klubů a médií. Využívá k tomu polostrukturovaných rozhovorů, s cílem odhalit projevy rasové diskriminace, její dopad na různé zúčastněné strany a mechanismy přispívající k její přetrvávající přítomnosti. Výzkum zdůrazňuje stálou přítomnost rasové diskriminace ve vrcholovém sportu a poskytuje analýzu dynamiky a složitosti rasismu v českém sportu.

Klíčová slova:

Rasová diskriminace, rasa, sport, české sportovní prostředí, fotbalové prostředí.

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification**Author:** Prokop Rygel**Title:** Racial discrimination in the Czech sports/football environment from the perspective of the player, fan, club and the media**Supervisor:** Svoboda Arnošt, PhDr. Ph.D.**Department:** Department of Social Sciences in Kinanthropology**Year:** 2024**Abstract:**

This bachelor thesis analyzes racial discrimination within the Czech sports environment, with a focus on an environment of a professional football. It explores the issue from the perspectives of players, fans, clubs, and media. Utilizing semi-structured interviews, the study aims to uncover the manifestations of racial discrimination, its impact on various stakeholders, and the mechanisms contributing to its persistence. The research highlights the ongoing presence of racial discrimination in elite sports and provides a comprehensive analysis of the dynamics surrounding racism in Czech sports.

Keywords:

Racial discrimination, race, sport, Czech sports environment, football environment.

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně pod vedením Arnošta Svobody, PhDr. Ph.D., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 30. dubna 2024

.....

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Arnoštu Svobodovi, Ph.D., za pomoc a příspěvek cenných rad a připomínek, díky kterým mohla být tato práce napsána do své nynější podoby.

OBSAH

Obsah	7
1 Úvod	9
2 Přehled poznatků	10
2.1 Význam pojmu rasová diskriminace	10
2.1.1 Kořeny rasismu	12
2.1.2 Soudobý rasismus a jeho projevy v USA	13
2.1.3 Rasismus, xenofobie a odbourávání předsudků v České republice	14
2.1.4 Pozitivní diskriminace	16
2.1.5 Prevence rasové diskriminace	16
2.2 Počátky rasismu v moderním sportu	17
2.2.1 Rasismus v moderním pojetí sportu	17
2.2.2 První zmínky rasismu v moderním sportu	19
2.2.3 Významní sportovci, kteří se zasadili o „zbourání“ rasových bariér	19
2.2.4 Současná situace okolo rasismu ve sportu	21
2.3 Rasismus ve fotbalové Evropě	22
2.3.1 Medializované případy rasismu ve fotbale, v České republice	24
2.3.2 Fotbaloví fanoušci a rasismus	24
2.3.3 Pohled na rasismus ve fotbale u nás a ve světě	26
2.4 České sportovní fotbalové prostředí a rasismus	28
2.4.1 Dnešní pohled na rasovou diskriminaci ve fotbale a opatření	30
3 Cíle práce a výzkumné otázky	32
3.1 Hlavní cíl	32
3.2 Výzkumné otázky případné hypotézy	32
3.2.1 Hlavní výzkumná otázka	32
3.2.2 Vedlejší výzkumné otázky	32
4 Metodika	33
4.1 Výzkumný soubor	33
4.2 Metody sběru dat	34
4.2.1 Polostrukturovaný rozhovor	35

4.3	Specifikace procesu shromažďování dat	36
5	Výsledky.....	39
5.1	Jaký je vztah respondentů k profesionálnímu fotbalu?.....	39
5.2	Mají respondenti pocit, že je český fotbal otevřený k zahraničním hráčům?	41
5.2.1	Čím si respondenti vysvětlují nižší zastoupení hráčů rozdílných etnik v českém fotbale.....	42
5.3	Reakce respondentů na projevy rasové diskriminace v českém fotbalovém prostředí a médiích.	43
5.4	Jaká je dle respondentů prevence rasismu v českém fotbalovém prostředí.....	45
5.5	Je při angažování hráčů z ciziny do Česka překážkou špatná reputace?	47
5.6	Jeví se respondentům jako reálné, aby rasistické projevy vymizely z profesionálního fotbalu?.....	48
6	Diskuse.....	50
7	Závěry	58
8	Souhrn	60
9	Summary.....	61
10	Referenční seznam	62
11	Přílohy.....	69
11.1	Příloha 1 - vzor informovaného souhlasu	69

1 ÚVOD

V mé bakalářské práci se věnuji tématu rasové diskriminace – rasismu v kontextu sportu, a to z pohledu fotbalového hráče, fanouška, klubu a médií. V současné době se rasová diskriminace jeví jako stále přítomný fenomén, který proniká i do světa sportu, tedy míst, kde by měl panovat duch fair play a vzájemný respekt. Tato bakalářská práce se věnuje analýze rasové diskriminace v českém sportovním prostředí, přičemž klade zvláštní důraz na fotbal – sport, který je v České republice dlouhodobě zakořeněný a sledovaný širokou veřejností. Cílem práce je prozkoumat, jak se rasová diskriminace projevuje z pohledu různých aktérů: od hráčů, kteří jsou často přímými oběťmi, přes kluby a jejich politiku vůči rasismu, až po fanoušky, jejichž chování může výrazně ovlivnit atmosféru na stadionech a média, která tuto problematiku reflektují a formují veřejnou debatu. Byť je vzorek zkoumaných aktérů malý, tak dává aspoň částečný náhled na to, jak by tato tematika mohla být vnímána v jejich sociálních skupinách. Práce se opírá o teoretický rámec týkající se kořenů rasismu, jeho prevence a současných projevů, následuje aplikace těchto teoretických poznatků na konkrétní případy z českého sportovního prostředí. Skrze analýzu a interpretaci shromážděných dat práce přináší odlišný pohled na problematiku rasismu ve sportu a poukazuje na možné směry, jak čelit rasové diskriminaci a podporovat inkluzivní prostředí ve sportu. O tom je také teoretická část, která se mimo jiné věnuje rozboru významu slova rasismus a s ním spojenými informacemi a událostmi. To vše je však zasazené do prostředí pro mě známé i neznámé – prostředí sportu/fotbalu ve světě a v Česku. Pro mě prozkoumaného z pozice rekreačního a amatérského sportování, neznámého však ze zákulisí profesionálních sportovců a klubů. Proto mou praktickou část věnuji rozhovorům, ve kterých se snažím zjistit reálné pohledy lidí a osob v různých pozicích a z různých úhlů pohledů, kteří se vyskytují okolo profesionálního fotbalu.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

V této kapitole, respektive teoretické části práce, se budeme věnovat rozsahu pojmu „rasismus“. Dále jeho projevům a ukázkám příkladů jak v celé společnosti, tak ve sportovním fotbalovém prostředí. Tyto případy jsou vybrány jak z celého světa, tak z České republiky, kdy dochází ke srovnávání a porovnávání mezi těmito incidenty z pohledu kulturních a sociálních diferenciací. Důležitý pohled také obsahuje mediální stránka věci a vliv fanouškovství na rasismus ve fotbale nejen v Česku.

2.1 Význam pojmu rasová diskriminace

Tato práce se věnuje *rasové diskriminaci* a *rasismu* zejména v kontextu sportu, ovšem pro pochopení souvislejšího kontextu je potřeba mít ucelenější představu toho, co tato dvě slova obsahují, jejich vznik, vývoj a pohled na ně okem dnešního světa.

Podle Wolfa (2000) „rasová diskriminace znamená jakékoliv rozlišování, vylučování a omezování, nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti anebo na národnostním nebo etnickém původu, a z toho vyplývající nevhodné zacházení s těmito skupinami a jednotlivci.“ (p. 131.).

K definování pojmu rasismus píše Machalová (2001) ve své knize: Jak uvádí britský teoretik R. Miles, slovo rasismus poprvé použil M. Hirschfeld v názvu své knihy vydané v letech 1933-1934. Hirschfeld však nepřichází s nějakou definicí rasismu. V této práci jen jiným způsobem prezentuje názory a představy o rasách, které byly známe od konce 19. století (p. 86.)

Pod slovem rasismus je obsažena nenávisť a nepřátelství. I když je tato formulace stará bezmála 100 let, ukrývá v sobě po staletí utlačování a útisk jednotlivých ras vůči jiným.

Je běžné, že rasismus je chápán výhradně jako antipatie mezi Evropany a africkými etnickými skupinami, což je zjednodušené vnímání komplexního fenoménu. Tento pohled je do značné míry ovlivněn historickým vývojem, v němž tyto dvě etnické skupiny často zaujímaly pozice utlačovatele, resp. utlačovaného. Nicméně, tato interpretace nezohledňuje mnohostrannost rasových interakcí a působení rasismu mezi různými rasovými a etnickými skupinami. (Wolf. J, 2000)

Rasismus můžeme brát jako nepřátelství mezi lidmi vyplývající z možného nedostatku tolerance a porozumění. Tento jev může být způsoben nejen omezenými a stereotypními představami o lidech, ale také nevědomostí, materialistickým přístupem, náboženskou, či

ideologickou neústupností. Rasismus často vychází z primitivních ideologií, zavádějících sloganů a mylných přesvědčení (Wolf. J, 2000).

Výraz rasismus má podstatu ve slově rasa. Lidské rasy vznikly jako následek uzpůsobování se klimatickým podmínkám v jednotlivých podnebných pásech, například víme, že my – jakožto europoidní rasa, žijeme v mírném podnebném pásu. K míšení jednotlivých ras docházelo později, kdy začaly jednotlivé rasy a populace migrovat a míchat se navzájem, ať už to ve starověku při využívání otroků, či dnešním útekem před válkou na blízkém východě. (Duello et al. 2021)

V kontextu sociálních věd se termín rasa využívá k identifikaci sebe sama a ostatních v rámci různých společenských skupin. Tyto skupiny jsou definovány skrze různé aspekty sociální identity, včetně národnosti, etnické příslušnosti, víry, sociální vrstvy, a v tomto případě rasy. Ta může posloužit jako jeden z nástrojů klasifikace, skrze které je organizována sociální realita a určuje se pozice jedince v ní. Tento koncept má silnou schopnost rozdělovat a obvykle na jeho základě vznikají dvě protikladné skupiny. Jedna z nich je tvořena rasisty, definovanými jako aktéři rasismu, zatímco druhá skupina, vnímaná jako méněcenná a v kontrastu k první je cílem rasismu. Příslušníci této skupiny nemusí mít žádnou společnou skupinovou identitu. Často je jim skupinová příslušnost připsána prostřednictvím rasistických předsudků. Reakce na tyto stigmatizující akce může zahrnovat přijetí identifikace, kterou pro ně definovali rasisté, jako strategii vlastní identity. (Slesingerova et al., 2007)

K sociálním identitám uvádí Eric Anderson a Adam White ve své knize *Sport, theory and social problems* příběh, který ukazuje na historické provázanosti působící v dnešním světě, kdy dva středoškolští studenti, kteří se do té doby neznají, zjistí, že sdílí stejné příjmení. O to víc je překvapivé, že jeden je běloch a druhý černocho. Toto příjmení totiž není vůbec obvyklé, proto se také dají spolu do řeči. Zjistí, že příjmení se neshodují náhodou, ale že o pár generací nazpět obě jejich rodiny pocházely ze stejného místa ve státu Georgia. Ovšem, předci jednoho byli otrokáři, zatímco rodinní příslušníci druhého studenta byli otroci, kteří příjmení dostali od svého pána. Oba následně čelí morálnímu dilematu. Ten, který pochází z rodiny otroků, nemá tomu druhému nic za zlé – vždyť minulost nejde ovlivnit. Jenže potomek otrokářů má výčitky svědomí, že vyrůstal v dobře zajištěné rodině, zatímco ten druhý je první ve své rodině, který vůbec pořádně studuje, a navíc pochází z velmi chudých poměrů. Peníze, které jeho rodina má, jsou dědictvím po otrokářské minulosti. Měl by tedy peníze vrátit, jelikož jsou pošpiněné minulostí? Jelikož mu však zatím majetek nepatří, tak jsou jeho možnosti omezené, jenže morální dilema stále zůstává. Hlavní myšlenkou tohoto příběhu je, že historické události a vztahy mají dlouhodobý dopad na individuální a kolektivní identitu a mohou formovat sociální a ekonomické podmínky i mnoho generací po skončení původních okolností. Zároveň

příběh reflektuje složitost morálních dilemat spojených s dědictvím minulosti a poukazuje na potřebu empatie, porozumění a dialogu při řešení hluboko zakořeněných společenských problémů. Navíc zdůrazňuje význam vzájemného uznání a pochopení různých historických zkušeností a jejich vlivu na současnou generaci. (Anderson & White, 2018)

2.1.1 Kořeny rasismu

Slovo rasismus, a co představuje, je dnes (téměř) všemi v civilizované společnosti považováno za rozhodně ne pozitivní. Ne vždy tomu tak však bylo – i když ne pod tímto konkrétním pojmem, tak přesto se dřív jednalo o společensky mravní a schvalovanou věc. Jak je psáno v knize *Dobrodružství Huckleberryho Finna* od Marka Twaina (2007); když se teta Sally ptá Huckleberryho, co se stalo při havárii na lodi a on jí odpovídá, že to zabilo otroka. Ta mu odvěti: „To je štěstí, protože občas přijdou k úhoně i lidé“ (p. 215).

Z textu velmi jasně proniká společenské cítění lidí v Americe z 19. století, tedy zhruba před 300 lety, kdy touto narážkou jsou otroci označeni jako ne-lidi.

Rasismus sloužil již ve starověku jako ospravedlnění otrokářů utlačující otroky a při „znásilňování“ menších národů těmi většími, silnějšími, či podrobování menšin. Dost často však nešlo o zotročování z důvodu jiné rasy, nýbrž šlo o formu trestu, například pro válečné zajatce.

Až v 15. století začali Evropané jako otroky nahrazovat lidi z Afriky, kteří byli odtud hromadně vyváženi do všech koutů světa, zejména tedy do Ameriky. Původní popud utlačování Afrických etnických skupin nebyl kvůli barvě kůže, ale z náboženských důvodů, kdy byli označováni za pohany. Barva kůže a jejich genetické predispozice se až v průběhu času staly symbolem pro méněcennost a podřazenost, kdy se odlišťování stalo alibi pro dlouhé využívání afrických obyvatel v obchodě. (Imříšková, 2014)

Důležitým milníkem po občanské válce a 400 letech nevolnictví Afričanů byl v roce 1865 zákaz otroctví, který na papíře znamenal změnu, avšak realita byla trochu jiná. Když zde existovalo určité nastavení skoro půl tisíciletí, nedalo se to změnit pouhým ukotvením v ústavě. Bylo to něco hluboce zakořeněného ve společnosti a něco, co se stále promítá i v dnešním světě. Rasismus jde dost často ruku v ruce s různými ideologiemi, které jej využívají v různých formách a obhajují jej ve prospěch společenského řádu. K těm vůbec nejbrutálnějším projevům rasistických ideologií došlo v 19. a 20. století, kdy i na našem území došlo k hromadnému vyvražďování menšin. (Imříšková, R. 2014)

2.1.2 Soudobý rasismus a jeho projevy v USA

Soudobý rasismus a jeho projevy lze nalézt v mnoha formách, a po celém světě. V této kapitole zmiňovaná situace z USA je pouze příkladem ze specifického sociálního prostředí a kultury. Nelze se tak v názorech omezovat na to, že se veškerý rasismus v dnešní době projevuje pouze zde. Co nám však tyto případy a jejich okolnosti nabízejí, tak je možná korelace a porovnání s českým prostředím, které je ústředním tématem této práce. Například paralela mezi největší skupinou potýkající se s rasismem v USA – Afroameričané a v Česku – Romové, kdy můžeme nacházet určité nuance ve strukturálních projevech rasové diskriminace zasahující obě zmiňované skupiny v podobných odvětvích společnosti a také sportu. (Ruppert, 2020)

Wolf (2000) přichází s tvrzením, že: „novodobý rasismus, stejně jako jeho dřívější formy, popírá rovnocennost lidských ras, která je vědecky a historicky objektivně prokázána, a je tudíž nezpochybnitelná“ (p. 56).

Jako esenciální otázku týkající se současné rasové diskriminace řadí van Dijk (1992) otázku popření rasismu. Autor se věnuje analýze strategií popírání v každodenních konverzacích, tiskových zprávách a politických debatách. Mezi formy popírání patří vyhýbání se odpovědnosti, zlehčování, používání eufemismů, výmluv, obvinění obětí a další taktiky, které slouží k obraně, udržení pozitivního sebe prezentace a čelí obviněním z rasismu.

Jedním z klíčových zjištění je, že popření rasismu má nejen individuální, ale také sociální dimenzi. Mnoho jedinců se snaží, aby nebyli vnímáni jako rasisté, či aby tak nebyla vnímána jejich společnost. Toto popření a forma sebe prezentace má široké sociální, politické a kulturní důsledky, jelikož podporuje udržování stávajícího rasového řádu a ztěžuje boj proti rasismu.

Van Dijk (1992) zdůrazňuje, že popření rasismu je často provázeno strategiemi, které mají za cíl udržet dominanci osob s bílou pletí a přispět k reprodukci rasismu skrze diskurz a komunikaci. Tento fenomén je přítomen v různých formách diskurzu, včetně politického a mediálního a odráží širší společenské mechanismy, které udržují rasovou nerovnost.

Bonilla-Silva (2003) ve své práci zastává názor, že i když někteří jedinci bílé pleti proti rasismu vystupují a nesdílí myšlenky nadřazenosti ras, tak mnozí se naopak staví v nekritickém, až ležérním postoji, který podporuje udržování nastoleného pořádku.

Vznik Spojených států stál na strukturálním popření základních lidských práv lidí, původních obyvatel a otrokářstvím afrických etnických skupin. Ačkoliv se zákony, instituce a výsledky spojené se systémovým rasismem v průběhu historie měnily, nerovnost, kterou tento systém produkuje, funguje i dnes (Anderson et al., 2018).

Velmi zjednodušenou formou by se dalo říct, že se rasismus vůči lidem s africkým etnikem v USA dělí na dvě období. Před vydáním zákona o občanských právech v druhé polovině 19. století a na období po vydání tohoto zákona, kdy hovoříme i o současné společnosti. V prvním případě rasismus a s ním spojené násilí neporušovali žádné legitimní normy. Po vydání zákonů, které zamezily tomuto „legálnímu“ jednání, se rasismus spíš projevil a dodnes stále projevuje v méně explicitních formách, než tomu bylo dříve. Jde zejména o morální postoje. (Zamudio & Rios, 2006)

Smrt Afroameričana George Floyda v Minneapolisu v roce 2020 se stala významným případem demonstrujícím současné projevy rasismu. Incident zaznamenaný na video a široce šířený prostřednictvím sociálních médií vyvolal celosvětovou pozornost a v USA podnítil rozsáhlé občanské protesty pod záštitou hnutí "Black Lives Matter". Tyto protesty někdy eskalovaly do střetů s policií a násilných aktů. Tento případ nebyl ojedinělým incidentem rasově motivovaného násilí ze strany ochranných složek, ale zdůraznil přetrvávající problémy v oblasti rasové spravedlnosti a policejního jednání. Byť se jedná o jeden z nejvíce známých současných aktů rasově motivovaného násilnictví, nelze tak novodobý rasismus omezit na čistě jeden případ, i když k tomu může velká pozornost okolo něj svádět. (Edwards et al., 2019)

Pokud hovoříme čistě o USA, tak čísla z průzkumů, která byla jednou z příčin vyvolané vlny protestů jsou taková, že: Největší míře nerovnosti v životě ohrožujících situacích čelí muži afroamerického původu, hrozí jim až 2,5krát větší pravděpodobnost zabití policií než jedincům se světlým odstínem pleti. U afroamerických žen je to číslo nižší, a to 1,4krát větší pravděpodobnost zabití policií než u „bílých“ žen. S tím také souvisí nejpočetněji zastoupená rasa/etnikum ve věznicích, jež právě patří Afroameričanům. Nejen v Americe rasismus souvisí se socioekonomickým statusem lidí. Lidé s omezenými finančními možnostmi častěji páchají trestné činy a jsou pak stereotypně označováni za zloděje. Léta otroctví a rasové diskriminace vytvořila v Americe velké rozdíly mezi rasami, které jsou dodnes velmi viditelné v nejrůznějších sférách společnosti. (Edwards et al., 2019)

2.1.3 Rasismus, xenofobie a odbourávání předsudků v České republice

Koky & Graf (2023) zmiňují, že situace ohledně rasismu, zejména tedy rasismu vůči Romům, představuje v České republice jeden z nejpálčivějších sociálních problémů. Předsudky vůči Romům jsou zakořeněné v evropské kultuře a jsou téměř všudypřítomné ve veřejném diskurzu. Tyto předsudky jsou často posilovány v médiích a politickými rozhodnutími, což vede k jejich normalizaci ve společnosti. Diskriminace a nepřátelský přístup k romské menšině často odráží společensky přijímané normy, což situaci dělá ještě závažnější.

Po roce 1989 rasově motivované útoky na romskou komunitu v České republice narostly. Provázené rozpadem sociální sítě a rostoucí sociální polarizací. Od roku 1995 se stát začal zabývat systematickým monitorováním rasově motivovaných trestných činů. Po roce 2008 se zvýšila stigmatizace romské populace jako spoluviničů ekonomické krize, což vedlo k demonstracím a rasistickému diskurzu. Politické elity a média přispěly k této změně ve veřejném vnímání rasismu. (Hušek & Tvrdá, 2016)

Koky & Graf (2023) naznačují, že jednou z efektivních strategií odbourávání rasových předsudků by mohl být mezi skupinový kontakt, který snižuje předsudky tím, že zvyšuje porozumění a empatii mezi různými skupinami. Jako důležitá součást se při utváření (nejen) rasových předsudků ukázala sociální kategorizace. Ta funguje jako základní mechanismus, který usnadňuje orientaci v sociálním světě tím, že lidi řadí do určitých skupin na základě společných znaků nebo vlastností. Tento proces pomáhá zjednodušit a strukturovat sociální realitu, což nám umožňuje rychlejší a efektivnější reakce na sociální situace. V kontextu rasových předsudků, jako jsou ty vůči Romům, přispívá sociální kategorizace k tvorbě a udržování stereotypů a předsudků tím, že automaticky přiřazuje jednotlivcům vlastnosti a charakteristiky považované za typické pro danou skupinu.

Při aplikaci na romskou menšinu může proces sociální kategorizace vést k automatickému přiřazování stereotypních vlastností jedincům na základě jejich etnické příslušnosti, jako je například předpoklad, že Romové mají hudební talent nebo nižší úroveň vzdělání. Tyto předsudky a stereotypy vznikají a jsou posilovány bez hlubší reflexe nebo individuálního hodnocení každého jedince, což může vést k nespravedlivému a zkreslenému vnímání jedinců jako skupiny. Zároveň sociální kategorizace, ačkoli je užitečná pro usnadnění sociálního vnímání, může mít negativní důsledky, pokud vede k nepřesnostem a generalizacím, které neodrážejí realitu. Stereotypy a předsudky vzniklé tímto způsobem nemusí odrážet skutečné vlastnosti nebo chování všech členů dané skupiny, což podporuje udržování nerovnosti a sociálního vyloučení. (Koky & Graf, 2023)

Česká republika také prošla různými fázemi týkající se migrace. Do 90. let minulého století byla vystěhovaleckou zemí. Poté byla spíše v pozici přechodového státu, přes který procházely vlny migrace z východu na západ. V současnosti se již řadí k zemím, kde migranti hledají trvalá útočiště. Migrace, popřípadě nelegální migrace se zemí zasažených válkou, jako je dnes Ukrajina, země Blízkého východu, či Africké země, jsou bezesporu velmi aktuálním tématem ve společnosti. Mnoho lidí tak může pociťovat něco, co nazýváme xenofobie. (Walach, 2022)

„Xenofobie (z řec. Xénos – příchozí, a fobos – bázeň, úzkost), čili strach z cizího, neznámého. Xenofobie ještě není projevem rasismu, ale může být a je zpravidla základem pro

různé nenávistné ideologie – rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus a další.“ (Wolf, 2000, p. 131).

Dle Walacha (2022) není rasismus jen projevem jedinců, či skupin, kteří mají své důvody takto jednat. Na místě proto není se omezovat pouze na tyto efekty. Je to plošný, společenský a strukturálně zakořeněný problém, který je hluboce zakotven v společenských systémech, praktikách a mocenských vztazích. Aby mohlo docházet ke změnám, nelze se krátkozrace zaměřovat na zaujaté skupiny lidí, či jedince. Nicméně jde o nastolení fungování ve společnosti jako celku, které nebude upřednostňovat určité sociální skupiny před jinými. V návaznosti textu je právě tento společenský konstrukt obrovskou překážkou při překonávání společenských norem, a to jak v průběhu let minulých, tak v současnosti.

2.1.4 Pozitivní diskriminace

Ve společenských diskusích se často vyskytují argumenty podpořené fenoménem, který je označován jako pozitivní diskriminace založená na rase, jež se projevuje preferencí sociálně znevýhodněných skupin. Specifickým příkladem v aktuálním kontextu je upřednostňování občanů Ukrajiny před občany České republiky některými segmenty společnosti, což se manifestuje formou finančních darů a dalších privilegií. V České republice se pozitivní rasová diskriminace nejčastěji projevuje ve snaze o integraci a podporu romské menšiny, která je historicky znevýhodněná. Tato snaha se projevuje například ve vzdělávání, kde Evropský soud pro lidská práva v roce 2007 dospěl k závěru, že v českém vzdělávacím systému dochází k diskriminaci romských žáků, kteří jsou častěji zařazováni do speciálních škol z důvodu své etnicity. Přestože tento problém přetrvává, existují i pozitivní příklady integrace, kdy romští studenti dosahují úspěchů na středních a vysokých školách, ačkoli se musí potýkat s větším množstvím sociálních bariér a diskriminačních praktik než jejich vrstevníci z majoritní společnosti. Diskriminace a předsudky vůči Romům mají hluboké historické kořeny, které sahají až do období nacistické okupace, kdy byli Romové a Sintové perzekvováni a tisíce z nich zahynuli v koncentračních táborech. Po válce byl romský holokaust dlouho opomíjen, a teprve po roce 1989 se o něm začalo více mluvit. I v současné době jsou protiromské nálady přítomné a v 90. letech vedly k řadě rasově motivovaných útoků. (Rambousek & Vacík, 2024)

2.1.5 Prevence rasové diskriminace

Populárním „bojem“ proti rasové diskriminaci jsou sociální hnutí. Diani (1992) ve své knize říká, že: „Sociální hnutí je sítí neformálních interakcí mezi množstvím jednotlivců, skupin

anebo organizací, které se zapojují do politického nebo kulturního konfliktu na základě sdílené kolektivní identity.“ (p.13).

Je důležité zohlednit efektivitu antirasistických hnutí, lokální rasové kontexty a to, jak mohou tyto kontexty modulovat reakce veřejnosti na kampaně. Je důležité uznat, že sociální hnutí, která cílí na boj proti rasismu a podporují inkluzivní prostředí, mohou mít různou účinnost v závislosti na demografickém a sociálním složení dané komunity (Hassell, 2021).

Dokument od Dixon et al. (2016) *Show Racism The Red Card: potential barriers to the effective implementation of the anti-racist message* (Ukažme rasismu červenou kartu: potenciální bariéry pro efektivní implementaci antirasistického poselství) pojednává o antirasistických sociálních hnutích a jejich snaze přijít s antirasistickými sděleními a kulturními změnami do společnosti právě přes fotbal. Přes vzniknuté snahy dokument naznačuje skepticismus ohledně celkového dopadu takových iniciativ, zdůrazňuje složitost vymýcení rasismu ze sportu a společnosti. Mezi problémy patří vliv rodičů a vrstevníků na přesvědčení dětí, potenciální poškození antirasistických poselství chybami slavných sportovců a hluboce zakořeněná povaha institucionálního rasismu. Dokument podtrhuje nutnost udržitelného a komplexního přístupu k výzvám a změnám rasistických postojů a chování.

Imříšková (2014) se domnívá, že kromě výchovného působení v rodině existují i jiné faktory, které významně přispívají k formování názorů a vytváření rasových stereotypů. Ty zahrnují primární a referenční skupiny spolu s médii a veřejným míněním, jež také ovlivňují naše postoje

2.2 Počátky rasismu v moderním sportu

Rasismus ve sportu představuje složitý jev, který se objevuje v nejrůznějších sportovních odvětvích a věkových skupinách v globálním měřítku. Tato kapitola se zaměřuje na projevy rasismu ve sportovním kontextu, přičemž čerpá z příkladů ze Spojených států amerických, kde rasové otázky historicky i v současnosti vedou k rozdělení společnosti. Kromě amerického kontextu se v dalších částech práce věnuje specifikům českého sportovního prostředí, zejména s ohledem na diskriminaci Romů a dalších etnických skupin.

2.2.1 Rasismus v moderním pojetí sportu

Dle Maguira (2011) zaujímá sport v moderním pojetí ambivalentní pozici v kontextu globalizačních procesů a tvorby národní identity. Jeho evoluce byla a nadále je utvářena interakcí procesů, které vedou ke snižování rozdílů a současně k rozšiřování diverzity. Vznik

moderního sportu vycházejícího ze svého evropského, specificky britského základu, byl spojen s dynamikou globalizace. Standardizace pravidel sportu, organizační vývoj a globální šíření nejenže reflektovaly, ale také posílily globální tendence, jež byly od druhé poloviny 19. století doménou západu. Podle Mazruiho byla pravidla sportu prvními globálně dobrovolně přijatými normami, což sport činí významným fenoménem v mezinárodním měřítku. (Mazrui, 1976)

Sport funguje jako důležitý prvek udržování smyslu a tradice v době, kdy globalizace mění tradiční národní kultury a identity. Vítězství ve sportu, spojení sportovních událostí s konkrétními místy a obdobími, poskytuje pocit stability a kontinuity. Příklady významných sportovních událostí jako Mistrovství světa ve fotbale, či Wimbledon v tenise se stávají protiváhou neustálých změn. Zároveň však globalizace a mediální prezentace sportu umožňují překračování geografických a kulturních hranic. Může to vést k vytváření nových identit a přijímání sportovních subkultur, což může mít za následek rozkol tradičního pocitu stability. (Maguire, 2011)

Podle Andersona P. M. (1996) představuje sportovní prostředí zrcadlo širší společnosti sloužící jako její mikrokosmos. Tento pohled naznačuje, že rasové problémy, které se vyskytují ve sportu, nejsou izolované případy, ale odrážejí hlubší společenské problémy. Tyto problémy jsou často minimalizovány a považovány za něco běžného, což znesnadňuje jejich řešení. Pouze extrémní projevy rasismu ve sportu vedou k tomu, že se problematika rasismu dostává do popředí veřejného zájmu a diskuse.

Problematika rasismu ve sportu je řešena jak mezinárodními smlouvami, tak vnitrostátními zákony. Většina hlavních sportů nyní disponuje vnitřními regulacemi, které obvykle odrážejí obsah těchto smluv a legislativy. Dle Daviese & Dunbara (2015) existují studie ze sportovních prostředí v Austrálii, Anglii a Evropě, zejména pak ve fotbale, basketbalu, kriketu a rugby, které ukazují, že tyto vnitřní regulace byly účinné při řešení problémů s rasismem v těchto sportech. Tyto problémy zahrnovaly hráče, manažery, trenéry, majitele, úředníky a diváky, přičemž posledně jmenovaní představují hlavní problémovou oblast pro sport. Důvody jsou takové, že může být těžší identifikovat viníky a existuje nedostatek formálních smluv mezi sportovními ligami a diváky. Povinnosti však lze vymáhat například prostřednictvím vstupenek. Ačkoliv je důležité zakázat vstup divákům, kteří byli identifikováni jako autoři rasistických komentářů, zásadní je vzdělávání viníků, ať už jde o hráče, manažera, diváka, nebo funkcionáře. (Davies & Dunbar, 2015)

Carlsson & Backman (2023) naopak ve své práci zmiňují, že se dokumenty zachycující vztah mezi diváky a fotbalovými organizátory vyskytují, a to v legislativních formách, kdy v kontextu Švédska zmiňují například zákon o nařízení zákazu vstupu do sportu z roku 2005. To

vymezuje organizátorům možnost za určitých podmínek zakázat jedincům, či skupinám vstup na sportovní události.

2.2.2 První zmínky rasismu v moderním sportu

Grenardo (2021) zmiňuje, že před zrušením otroctví v roce 1863 hrávali otroci sportovní hry mezi sebou, utkávali se v zápasech boxu, které sloužily jako forma zábavy pro vyšší společnost, či jezdili jako žokejové na koňských dostizích.

Ani po roce 1863 se situace moc nelepšila, tou dobou již na papíře svobodní občané Spojených států Amerických nacházeli jako velmi obtížné hrát ve sportovních ligách, které vlastnili „bílí“ majitelé (Alderman, et al. 2018).

Docházelo také k tomu, že hráči odmítali nastoupit do zápasu, konkrétně například v boxu. Jack Johnson byl afroamerický boxer, který se na začátku 20. století pokoušel o získání titulu v těžké váze, ovšem díky podmínkám tehdejší doby se mu to nedařilo. Ne tedy z výkonnostních důvodů, ale z politických. Přes to všechno se mu titul nakonec podařilo získat v roce 1908, což naštvalo mnoho lidí bílé barvy pleti. Tuto „urážku“ si privilegovaní občané nechtěli nechat líbit, a z toho důvodu se vrátil ze sportovního důchodu bývalý šampión v těžké váze, který se měl Johnsonovi postavit jako symbol bělošské síly v „souboji století“. Souboj vyhrál Johnson, což podpořilo již dost silící rasistické nepokoje vůči černochům, které často končily lynčováním. (Alderman et al., 2018)

V nejvyšší baseballové lize to mimo jiné vyústilo v dohodu, kdy si majitelé klubů přislíbili, že pokud někdo z klubů podepíše hráče černé pleti, bude z ligy vyhozen – tato dohoda nebyla nikde oficiálně potvrzena, šlo tedy pouze o ústní dohodu (Alderman et al., 2018).

2.2.3 Významní sportovci, kteří se zasadili o „zbourání“ rasových bariér

I přes velmi zjevný historický kontext rasové diskriminaci vůči černochům v USA existují příklady, kdy sportovci s tmavým odstínem pleti zosobnili národní hrdost a odpor proti jiným zlým ideologiím. Jesse Owens byl atlet, který získal 4 zlaté medaile na Olympijských hrách v roce 1936 v Berlíně. On a další atleti se stali symbolem odporu vůči fašismu, když sám Hitler odmítl potřást rukou vítězům. Úspěch Owense se však nesl spíše v politické rovině, kdy vítězství posloužilo jako porážka Německa. V osobní rovině a ve společnosti USA 30. let 20. století let zažíval Owens spíše zklamání a realitu diskriminace. I když mu sláva vynesla určité postavení ve společnosti, pořád se cítil na pomezí mezi dvěma společenstvími, ve kterých lidé disponovali rozdílnými možnostmi. Například stále nemohl sedět v autobuse vepředu (Rathbone, 2020).

Co se týče baseballu a integrace černošských hráčů do sportu obecně Finkelman (2022) zdůrazňuje jméno Jackie Robinson. Baseballový hráč, jehož prarodiče byli otroci, čelil rasové diskriminaci již na armádní škole, kde jeden tým odmítl hrát proti "černým" hráčům. Poté, co ho oslovil skaut z Brooklyn Dodgers, se setkal s majitelem, který ho vybral jako prvního černocha pro nejvyšší baseballovou ligu, nikoli kvůli výkonu, ale kvůli jeho charakteru. Přestože byl konfrontován s rasovými rozdíly během tréninku na Floridě, vynikal ve hře. V roce 1947 se připojil k hlavnímu týmu, přestože čelil rasistickým nadávkám fanoušků. Robinson se stal nejlepším hráčem ligy v roce 1949, přičemž během té doby začali do ligy vstupovat i další afroameričtí hráči. I po ukončení sportovní kariéry v roce 1956 se Robinson angažoval v oblasti občanských práv. (Hylton, 1998)

O pár let později došlo i v hokejovém prostředí k „zbourání“ bariér. Postaral se o to Willie O'Ree, přezdívan také jako Jackie Robinson hokeje. I přes malý počet odehraných utkání v NHL mělo a má jeho působení velký společenský dopad i mimo hokejové prostředí. Pincus (1999) ve své knize cituje samotného hráče, který o sobě řekl:

Já se rozhodně nepovažuji za Jackieho Robinsona, jsem si vědom toho, že jsem první a z toho plynoucí zodpovědnosti, jsem si také ale vědom toho, že mnoho černých hráčů nemělo možnost hrát hokej, nebyla zde nikdy diskriminace, a také jsem nečelil opravdovým zkouškám a problémům, kterými si Jackie Robinson prošel (p.99).

Jeho dopad na sportovní svět nebyl primárně založen na jeho sportovních výkonech, i přes zjevné sportovní nadání, ten mu však mimo jiné kazila zranění. Zásadní byl jeho přínos k přehodnocení vnímání hokeje jako sportu tradičně vyhrazeného pro bělochy. I přes uplynutí šesti dekad od doby, kdy tento nyní osmdesáti osmiletý pán (k datu 2024) vstoupil do NHL, se v této lize objevilo pouze přibližně sto hráčů tmavé pleti. Willie O'Ree se také proto po své hráčské kariéře aktivně věnoval odstraňování předsudků a snaze o prosazování diverzity ve všech aspektech sportu, včetně pozic hráčů, rozhodčích a managementu. (Pincus, 1999)

Pro další vývoj nabourávání segregace v USA výraznou měrou napomohl případ Brown vs. Board of Education, který měl zásadní dopad na společenské události, neboť vedl k zásadnímu přehodnocení a změně v oblasti segregace ve vzdělávání ve Spojených státech. Rozhodnutí přineslo konec zákonné segregaci ve veřejných školách a položilo základ pro další občanskoprávní iniciativy zaměřené na odstranění rasové nespravedlnosti a diskriminace. Toto rozhodnutí tak představovalo klíčový moment v boji za občanská práva a mělo významný dopad na americkou společnost, podporující rovnost a spravedlnost. (Harvey et al., 2004)

Kizer (2017) popisuje, jak Brown v. Board of Education uznal primární význam vzdělání v úkolu civilizace člověka a jak rozhodnutí znamenalo zásadní zvrát v právní interpretaci segregace ve veřejném školství. Důraz je kladen na to, že rozhodnutí uznalo, že separátní vzdělávací zařízení jsou bytostně nerovná, a tedy v rozporu s Ústavou USA. V reakci na Brown v. Board of Education se začaly formovat nové judikatury a politiky v řadě států, které se snažily adaptovat na nové požadavky na odstranění segregace a rovné zacházení ve vzdělávacím systému.

2.2.4 Současná situace okolo rasismu ve sportu

V roce 2018 byl v USA a celosvětově zaznamenán nárůst rasově motivovaných incidentů ve sportu. Dle průzkumu institutu pro různorodost a etiku ve sportu (TIDES) z Centrální Floridské Univerzity byl v roce 2019 v USA zaznamenán pokles těchto případů o více jak 50 %. Celosvětově však byl zaznamenán pokles minimální. (Lawrence & Davis, 2019)

Nejčastěji se rasově motivované incidenty vyskytovaly v profesionálnímu fotbalu. Za rok 2019 byly nejpopulárnějšímu sportu na světě – fotbalu přisouzeny téměř 2/3 všech případů týkajících se rasismu ve sportu. Z toho necelých 90 % se odehrálo na území Evropy, a to zejména v zemích jako je Itálie, Anglie, ale také země z východu jako je Bulharsko, Rusko a podobně. Většina těchto aktů byla mířena na hráče původem z Afriky, dále také na muslimy a zahraniční hráče protějších týmů v nejvyšších ligách těchto zemí (Lawrence & Davis, 2019).

V dokumentu Benjamina Carringtona (2013) se diskutuje o současné situaci rasismu ve sportu v Evropě s důrazem na fotbalové mistrovství Evropy 2012, které se konalo v Polsku a na Ukrajině. Před tímto turnajem odhalil dokument BBC¹ nazvaný "Stadiums of Hate" existenci otevřeného rasismu a antisemitismu ve fotbalových stadionech v Polsku a na Ukrajině. Byli zde zobrazeni fanoušci, kteří házeli banány na černé hráče, napodobovali opice, když se černí hráči dotkli míče a naznačovali fašistické pozdravy, zatímco pořadatelé a policie stáli stranou a nepodniknuli žádné kroky. Italský hráč tmavé pleti Mario Balotelli naznačil, že v případě takového zneužívání by opustil hřiště jako protest. Během zápasu Itálie proti Chorvatsku se asi 500 chorvatských fanoušků zapojilo do rasistických pokřiků směřovaných proti Balotellimu, včetně házení banánu, ačkoli sám Balotelli se pravděpodobně nedozvěděl, co se stalo, a hřiště neopustil. Podobné incidenty pokračovaly po celý turnaj, kdy fanoušci vystavili fotbalisty černé barvy pleti hrající za protivníkem rasistickým pokřikům. UEFA, správní orgán evropského

¹ British Broadcasting Corporation je rozhlasová a televizní společnost plnící funkci veřejnoprávního vysílání ve Velké Británii.

fotbalu, následně pokutovala chorvatskou, španělskou a ruskou fotbalovou federaci za chování jejich fanoušků.

I přestože je fotbal v tomto ohledu v popředí, rasismus se vyskytuje i v jiných sportech. V nedávné minulosti byl Don Cherry, hokejová osobnost, vyhozen z kanadské televize CBC's po téměř 40 letech působení kvůli svým kontroverzním výrokům, které se často týkaly imigrantů a původních obyvatel. Kritika nad jeho nedávnými komentáři ukázala, že společnost a NHL tyto názory odmítají a že s takovými výrokům staví negativně. Kritika na jeho jméno nebyla ojedinělá, neboť podobné připomínky provázely jeho veřejné projevy po celou dobu jeho kariéry v médiích. Avšak teprve nedávné komentáře vyvolaly širokou společenskou shodu na tom, že takovéto názory jsou v dnešní společnosti nepřijatelné. (Wong, 2019)

Sandrin (2020) uvádí, že krátce po kontroverzi s Donem Cherrym se hokejista Akim Aliu postavil proti rasistickým praktikám. Obvinil svého bývalého trenéra z týmu Calgary Flames z používání rasistických výrazů. Tato obvinění vedla k ukončení trenérova působení v NHL. Aliu dále reportoval incident, kdy se člen realizačního týmu na party převlékl za něj s černým make-upem na obličeji. Další incident zahrnoval suspendaci obránce v nižší lize za rasové urážky, kdy bývalý hráč NHL obvinil spoluhráče za použití rasistického oslovení spojeného s historickými vazbami na otroctví. (Sandrin, 2020)

2.3 Rasismus ve fotbalové Evropě

Vědecké výzkumy rasismu ve sportu se obvykle soustředí na xenofobní a násilné postoje diváků, ale existují další aspekty, které vyžadují pozornost, jako jsou rasistické chování na amatérských sportovních událostech, integrační politika klubů a sportovní návyky etnických menšin. Tyto nedostatky mohou mít různé příčiny, včetně přehlížení rasismu ve sportu, či zastiňování rasistických projevů. Rasismus ve fotbale má různé formy, včetně institucionálního, impulzivního a instrumentálního rasismu, které ukazují rozmanitost a složitost tohoto jevu. Rasismus a xenofobie ve fotbale jsou často spojovány s obavami veřejnosti ohledně organizovaného násilí spojeného s fotbalem a tyto jevy nejsou odděleny od společenského kontextu, v němž se vyvíjejí. (Llopis-Goig, 2013)

V uplynulých letech jsme mohli pozorovat, jak zejména v anglické nejvyšší lize hráči před utkáním minutu klečí. Významem je podpora hnutí Black Lives Matter a boje proti rasismu, avšak ne u všech příznivců fotbalu byly tyto činy shledány s pochopením.

Rasismus v Evropském fotbale je dlouhodobějším tématem, až však relativně nedávno se k němu začalo přistupovat komplexněji a se snahou o řešení. Na evropském poli to byl rok

1997 označený také za Evropský rok proti rasismu, který odstartoval vznik antirasistických společností, či hnutí jako je například síť „Fare (Football against racism – fotbal proti rasismu) network“, která vznikla v roce 1999. Nebo také kampaň z roku 1993 „Let’s Kick Racism Out of Football“ v roce 1997 přejmenovaná na „Kick it out“ (Rudwick & Schmiedl 2023).

Dalším úkazem boje proti diskriminaci na evropském poli byl vznik Bílé knihy o sportu v roce 2007, dokument Komise Evropských společenství. Důvodem vzniku byl mimo jiné účel bavit se o specifických problémech ve sportu – tedy například i o rasismu (Evropské společenství, 2007).

V minulé kapitole byla zmiňována kampaň a také reklama „Say no to racism“, kterou je i dnes možné zahlédnout na televizních obrazovkách. Avšak i přes tuto snahu hlavního řídicího organu evropského fotbalu UEFA², nějakým způsobem předcházet, či eliminovat tyto incidenty, se za poslední roky v médiích objevuje podobných případů stále mnoho. Nejčastějším scénářem jsou urážky ze strany fanoušků k hráčům, další jsou poté mezi hráči samotnými. Prvně zmíněný druh incidentu je zmíněný na příkladu z Nizozemska a jak se k jeho řešení postavila UEFA, tedy spíše její pod orgán k výkonu spravedlnosti CEDB (Control, Ethics, and disciplinary Body) zabývající se etikou, řádem a disciplinárními řízeními s tímto spojenými. V roce 2015 tento orgán potrestal Nizozemský klub Feyenoord Rotterdam za události, které se staly na zápase proti AS Roma ve vyřazovacích bojích Evropské ligy. Důvodem k trestu bylo nedodržení bezpečnostních opatření, díky kterým bylo umožněno fanouškům házet na plochu pyrotechniku. Mimo to byl Feyenoord potrestán pokutou 50 000 euro za údajný rasismus jejich příznivců. (Swaby, 2015)

Tato událost upoutala pozornost médií zejména díky tomu, že byl z tribun na hřiště vhozen nafukovací banán, a to poblíž hráče tmavé pleti. Což vyvolalo rozhořčení, které potom vyústilo v sankce na účet klubu. Banán je hojně využíván jako symbolika rasismu vůči jedincům tmavé pleti, jedná se však zejména o opravdové banány. Co se týče těch nafukovacích, a díky kterému byl Rotterdam potrestán, je skutečnost trochu složitější. Jedná se o určitou tradici z konce 80. let minulého století, která pochází z Anglie, kdy se nafukovací banány staly součástí fotbalových utkání. Bylo to z důvodu odlehčení – vzhledem k tragickým událostem způsobeným výtržnictvím fotbalových fanoušků, kdy došlo k několika úmrtím. Tato tradice nošení nafukovacích banánů na zápasy se dostala až do Nizozemí. Otázka je, zda šlo během onoho zápasu o nevinnou náhodu, či o rasový podtext, který je s banány spjat. (Swaby, 2015)

Symbol banánu jako rasová urážka je ve fotbale častým jevem. Například v roce 2014 se stal terčem barcelonský hráč Dani Alves. Při zápase Barcelony s Villarealem byl domácími

² Z angličtiny: Unie evropských fotbalových asociací.

fanoušky vhozen na hrací plochu banán, a to u rohové praporku, kde byl právě Dani Alves. Ten jako odpověď zvolil oloupání banánu a zakousnutí se do něj. Ačkoliv je toto gesto vtipnou odpovědí na rasový útok, stále se jednalo o rizikové chování a klub byl potrestán pokutou 12 000 euro (de Vlieger, 2016).

2.3.1 Medializované případy rasismu ve fotbale, v České republice

Díky obrovské medializaci sportu v uplynulých letech se případy rasismu ve sportu staly velkým tématem napříč společnostmi.

Jak informoval server The Athletic (2021) případ rasistického incidentu týkající se České republiky, který byl nejvíce probíraný v zahraničí a zároveň velmi medializovaný se stal na jaře roku 2021. Hráč Slavie Praha Ondřej Kúdela byl suspendován orgánem UEFA na 10 zápasů za rasistické chování. Předcházela tomu hádka na hřišti během zápasu Evropské ligy, kdy hráč Slavie měl přes zakrytá ústa vyřknout rasistickou urážku na adresu hráče skotského Rangers Glena Kamaru. Reakce napadeného hráče byla velmi bouřlivá a tato hádka měla dohru i po zápase, kdy měl Glen Kamara údajně fyzicky napadnout hráče Slavie Ondřeje Kúdelu. Za to také obdržel trest v podobě suspendace na 3 zápasy. Větších rozměrů nabyl tento případ zejména pomocí médií a sociálních sítí, kdy se o tomto incidentu psalo po celé Evropě. Tento případ získal zvýšenou pozornost také díky výrazné reakci dotčeného hráče a jeho právního zástupce. Přestože nebyl předložen jednoznačný důkaz o vině, hráč pražské Slavie zamýšlel podat odvolání k Mezinárodní sportovní arbitráži (CAS). Toto odvolání však bylo nakonec stáhnuto, neboť případ byl v procesu řešení již rok a hráč si přál pokračovat ve své profesionální kariéře, jak bylo oznámeno prostřednictvím jeho advokátní kanceláře (Cienciala, 2022).

Oba hráči byli v řešení skotské policie, která ovšem nakonec nechala hráče bez jakéhokoliv trestu. (The Athletic, 2021)

2.3.2 Fotbaloví fanoušci a rasismus

V reakci na incident Kúdela proti Kamarovi, který vyvolal rozsáhlou pozornost, se zapojili také čeští fanoušci. Zejména pak skupina z jádra příznivců fotbalového klubu Slavia Praha, jenž byl tímto incidentem bezprostředně dotčen. Nedlouho po události byl na platformách sociálních médií zveřejněn obrazový materiál obsahující zprávu adresovanou fotbalistovi obviněnému z rasistického chování, kde se objevilo rasisticky motivované heslo. Tento obsah rychle upoutal pozornost veřejnosti a médií. Vedení klubu se proti takovému jednání ostře ohradilo a učinilo kroky k právním opatřením proti osobám, které za distribuci tohoto materiálu nesly zodpovědnost. Souvislost s tímto případem má taky další pražský klub Sparta

Praha. Téhož roku 2021 dostali jejich fanoušci zákaz vstupu na domácí utkání předkola Evropských pohárů, jelikož v zápase proti Monaku několik příznivců rasisticky uráželo záložníka tmavé pleti. (Tejkalová et al., 2023)

Nebyl to první incident ze strany těchto fanoušků, ve stejném roce se udál podobný incident, kdy se pro změnu terčem útoku stal hráč SK Sigma Olomouc. Klub byl postihnut finanční sankcí a uzavřením části stadionu. Utkání, na který nebyli fanoušci připuštěni bylo zápasem proti Glasgow Rangers, tedy týmu, se kterým byl veden již zmiňovaný konflikt ohledně rasistického incidentu ze strany Slavie Praha. Aby utkání neproběhlo bez divácké kulisy, tak byli na stadion puštěni děti od 6 do 14 let, s doprovodem. Velké pozdvižení přišlo, když hráč, který obvinil slavistického hráče z rasismu se dotkl míče a fanoušci, zejména tedy děti, začali bučet. Z britsko-skotské strany to bylo bráno tak, že při dotyku míče jakéhokoliv hráče tmavé pleti následovalo bučení a šlo tedy o to projevy možného rasismu. (Kabrhelová et al., 2021)

Fotbal je po dlouhou dobu součástí společnosti, dokáže spojovat menší skupiny příslušné například určitému klubu, ale také celé národy při mezinárodních turnajích. Proti pólem ovšem je, že tyto zájmové skupiny, které jsou spojovány projevem náklonnosti ke klubu, či reprezentačnímu týmu, fungují na principu vylučování. Jde o „zákon“ příslušnosti ke svému klubu, národu. Nelze tedy říct, že by fotbalové komunity byly pouze prostředím s otevřeným společenstvím, ale že by byly jen uzavřené také nejde tvrdit. Existují zde určitá nepsaná pravidla, která se odlišují dle kulturních rozdílů, a která se s historickým vývojem posouvají a formují. (Lawrence & Davis, 2019)

Moorhouse (2006) ve svém dokumentu zdůrazňuje, jak fotbalové kluby a jejich fanoušci vytvářejí silné skupinové identity, které se mohou promítat do konfliktů s fanoušky soupeřících týmů. Tyto identity jsou často založeny na hluboce zakořeněných sociálních, etnických nebo regionálních rozdílech, což může vést k projevům násilí a agresivity. Moorhouse naznačuje, že řešení problému fotbalového „hooliganismu“ vyžaduje hlubší pochopení sociálních dynamik a identit, které hrají klíčovou roli ve vztahu fanoušků k fotbalu a jejich chování.

Sociální dynamika ve fotbale, poukazuje na způsoby, jakými se hráči a týmy během hry organizují a reorganizují, čímž vytvářejí neustále se měnící vzory interakce. Tato dynamika je částečně fixovaná určitými pravidly, která umožňují hru, ale zároveň jsou dostatečně flexibilní a variabilní, aby každá hra byla jedinečná. Základním prvkem fotbalu, stejně jako u většiny sportovních her, je, že se jedná o formu skupinové dynamiky, která je vytvořena kontrolovanými napětími mezi alespoň dvěma sub skupinami. (Dunning, Murphy & Williams 1986)

Granström (2012) ve svém dokumentu *Cheering as an indicator of social identity and self-regulation in Swedish ice hockey supporter groups* zmiňuje studie, které zkoumají chování sportovních fanoušků ve Švédsku. Studie odhalily, že sociální identita a seberegulace jsou klíčové pro pochopení chování fanoušků. Podle teorie rozšířené sociální identity se agresivní chování davu objevuje, když účastníci sdílejí agresivní skupinovou identitu, která se formuje v reakci na interakce s ostatními skupinami. Kontext, včetně akcí jiných skupin a policejního zásahu, hraje významnou roli ve vývoji těchto sociálních identit. Seberegulace nebo interní kontrola skupiny je důležitá pro udržení sociálních norem, a respektující přístup policie může tento proces podpořit. Na druhou stranu, agresivní zásahy policie mohou sociální identitu fanoušků radikálně změnit z mírumilovného na agresivní dav, což ukazuje na složitost sociálních dynamik zejména ve fotbalovém a hokejovém fanouškovství.

2.3.3 Pohled na rasismus ve fotbale u nás a ve světě

Z výše uvedeného případu rasismu ve fotbale lze poukázat na rozdílné vnímání tématu. Na první pohled se může zdát, že je názor lidí v různých zemích jednotný. Zejména však na sociálních sítích bylo možné zaznamenat, jak byla a je společnost tímto incidentem Kúdela vs. Kamara rozdělena. Chovanec (2023) ve svém textu srovnává britské a české reakce na tento incident v médiích. Z výsledků je patrné, že oba zkoumané soubory dat mají výrazně rozdílné velikosti. Zatímco v britském kontextu bylo k sedmi článkům zmiňující případ Kudela vs Kamara přidáno celkem necelý půl tisíc komentářů, český soubor dat generoval k šesti článkům více než patnáctkrát více komentářů. Probíhala dvě měření s odstupem jednoho měsíce. Po téměř měsíci, kdy byla britská strana zkoumána znovu, byla zaznamenána asi polovina komentářů oproti první analýze, což naznačuje ztrátu zájmu s postupem času. Naopak v českých datech se situace obrací: Zpráva o "příkladném potrestání" Kúdely od orgánu UEFA vedla k výraznému nárůstu komentářů, kdy jeden z článků zaznamenal více než dva tisíce komentářů. Kvalitativní analýza dat v dokumentu naznačuje, že toto zvýšené množství komentářů je pravděpodobně důsledkem vnímání trestu jako nespravedlivého a mimořádně tvrdého. Později se zdá, že veřejnost upouští od zkoumání okolností a nepřijatelnosti rasistického zneužívání k trestu, což je jazykově doprovázeno převrácením sociálních rolí z aktivních na pasivní. Obsahová analýza dat ukazuje, že komentující z Česka věnovali větší pozornost zranění jejich brankáře a rasové urážce než britští čtenáři. Zatímco britští komentující se více zaměřovali na incident fyzického útoku hráče Rangers v tunelu stadionu, pravděpodobný vliv však může mít zdůrazňování tohoto incidentu v titulcích článků. (Chovanec, 2023)

V práci Joela Rookwoda *Fan perspectives of football hooliganism: defining, analysing and responding to the British phenomenon* (2011) je podrobně zkoumán sociální aspekt davového chování fotbalových fanoušků a jejich skupinová identita. Tvrdí, že fotbalový „hooliganismus“³ je často zjednodušeně vysvětlován, avšak vyžaduje hlubší pochopení rozdílů mezi fotbalovými fanoušky a skalními příznivci. Tento výzkum se soustředí na sociální významy, interpretace a symboliku, která je vepsána do životního světa fotbalových příznivců. Také zdůrazňuje, že fanouškovské kultury by měly být chápány jako "představované komunity" a poukazuje na dynamiku a proměnlivost fotbalového fandění, které se neustále vyvíjí a nezůstává statické.

Důležitým aspektem, který se také týká zmiňovaného případu Kúdela, je způsob, jakým média, filmy a televize ovlivňují vnímání a chování fotbalových fanoušků, a často tak přispívají k senzacionalismu⁴ fotbalového násilí a posilují stereotypy o fanoušcích. Rookwood (2011) poukazuje na význam těchto mediálních reprezentací a jejich dopad na vnímání fotbalového „chuligánství“ ve veřejném diskurzu.

V Anglii je dlouhá historie, co se týče vypořádávání se s problémovými aspekty fanouškovství. V sedmdesátých letech minulého století přerostla situace okolo násilí, nenávisti, ale i špatné organizační schopnosti na fotbalových stadionech po celé Velké Británii do takové míry, že zájem o tento sport prudce klesl (Williams & Vannucci, 2020).

Došlo k mnoha případům úmrtí, kdy byla na vině i technická zázemí, například protipožární ochrana. V osmdesátých letech se začalo přistupovat k jednotnějším řešením, jednak jak chránit zdraví fanoušků při fotbalových zápasech, a jednak jak během nich omezit agresivní chování a nastolit stabilní prostředí. To vše také zahrnovalo omezení případných rasových útoků a incidentů. (Williams & Vannucci, 2020)

Z aktuálního pohledu se dnes i v uplynulých letech ve Velké Británii stal předmětem zájmu rasismus a nenávistné projevy v online prostředí. Reakcí na to byl v roce 2019 vládním orgánem publikován dokument zvaný *Online Harms White Paper* (Department for Digital Culture Media & Sport and Home Office [DCMS], 2019). Dokument představuje řadu návrhů zaměřených na omezení internetových incidentů a minimalizaci jejich dopadů (Kassimeris, Lawrence, & Pipini, 2022).

Přestože fotbalové Česko je v mezinárodním kontextu často neoficiálně kritizováno za přístup k rasismu, nelze se jednoznačně přiklonit k tomu, zda je tato kritika opodstatněná, či nikoliv. Z analyzovaných případů je zřejmé, že rasismus se v různých formách vyskytuje, což je

³ Hooligans (počeštěný tvar „chuligáni“) je dnešní označení pro radikální (především fotbalové) fanoušky.

⁴ Senzacionalismus je typ mediálního zkresení v masmédiích spojený s přehnanými či emotivními výrazy.

doloženo četnými zprávami o rasově motivovaných útocích publikovaných v médiích a na sociálních sítích několikrát ročně. Jen v rozmezí od listopadu roku 2023 do března roku 2024 evidujeme dva případy. V prvním se jednalo o rasistické skandování olomouckých fanoušků na adresu hráče Karviné – Traorého, v tom druhém šlo urážku brněnského trenéra s romskými kořeny protějším trenérem Petrem Radou (Škvor, 2024).

I když fotbalové kluby v Česku, a nejen tam, uznávají existenci rasismu ve fotbale, často ve snaze o udržení pozitivního veřejného obrazu popírají, že by rasismus byl inherentně spojen s kulturou samotných klubů. V případě výskytu incidentů bývají pachatelé často prezentováni jako "nefotbaloví fanoušci", což naznačuje snahu odklonit vinu na "vnějšího nepřítele". Tento kolektivní postup má za následek širokou shodu ohledně existence rasismu ve sportu/fotbale, zároveň však existuje rozšířená tendence přisuzovat problémy externím faktorům – vnímat je jako záležitost někoho jiného, či širší společenský fenomén. Fotbalové kluby se tak často vyhýbají asociaci s rasistickými projevy svých příznivců a preferují pasivní zapojení do antirasistických iniciativ, což může být vnímáno jako nedostatečné porozumění problematice. To se ovšem týká těch klubů, které se do těchto situací mohly v minulosti dostat. Nelze zde zahrnout postoje všech klubů, ale jde spíše o většinový postoj širší fotbalové společnosti jako celku. (Kabrhelová et al., 2021)

2.4 České sportovní fotbalové prostředí a rasismus

Fotbal je v Česku jeden z nejpobulárnějších sportů. Fotbalová asociace eviduje přes 350 000 registrovaných hráčů. Málokterý sport se s těmito čísly může srovnávat. Jediný lední hokej má průměrně víc sledujících diváků na televizních přenosech (Fotbalová asociace České republiky [FAČR], 2023).

Co se týče projevů rasismu, tak se hokejové prostředí s tím fotbalovým v tomto příliš nerozchází. Velký mediální zájem hokeje a nemalá prestižnost naší hokejové ligy přilákala v sezóně 2012/2013 i zahraniční hokejisty. V NHL totiž došlo k vylukovému ročníku, který pro tamní hráče znamenal, že na určitý čas mohli jít hrát do jiných soutěží. Do České republiky se tak Libereckým tygrům upsal Wayne Simmonds, Afroameričan tehdy hrající v týmu Philadelphia Flyers. Stal se tak vůbec prvním hráčem černé pleti, který nastoupil do nejvyšší české soutěže. Jeho působení se však nedočkal šťastného konce, při zápase Liberce a Chomutovu byl rasisticky urážen z řad chomutovských fanoušků, kteří na něj pořvávali: „opice“. I přes reflexi obou týmů a finanční sankcí Chomutovských pirátů, se spolu s dalšími okolnostmi hráč rozhodl opustit Liberec a Českou republiku. Nebylo to poprvé, kdy byl takto

napaden, v přátelském utkání v Kanadě byla na led vhozena slupka od banánu. "Když jste černoch a hrajete v převážně bělošském sportu, musíte takové věci očekávat," řekl tehdy Simmonds. "Za posledních 23 let svého života jsem si zvykl některé takové věci očekávat. Ale teď jsem starší a vyzrálejší, tak nějak jsem to nechal plavat. Snažím se na takové věci nemyslet." (Brooks, 2012)

V Česku se nachází přibližně 300 000 romských občanů. V textu práce je zmiňována paralela mezi USA a Českem v kontextu rasismu a rasismu ve sportu. Je zmiňováno, že největší zasaženou skupinou v USA jsou Afroameričané, když bereme v potaz český kontext, je jednou z primárních skupin potýkající se s rasismem Romská menšina (Rambousek & Vacík, 2024).

V hokejovém prostředí se například na jaře 2023 se stal incident, kdy v nejvyšší hokejové lize v Česku byl kapitán Vítkovic Dominik Lakatoš, který má romské kořeny, uražen ze strany fanoušků Komety Brno. (Rambousek & Vacík, 2024)

Historicky jsou ve fotbale v Česku zakořeněné i antisemitské projevy, kdy ještě dnes jdou slyšet pokřiky fanoušků AC Sparta Praha na adresu jejich rivala Slavie Praha.

Antisemitismus v českém fotbale sahá dle Bumby (2018) do první poloviny 20. století a je příkladem přetrvávajícího sociálního problému, jehož počátky jsou ukotveny v širším historickém kontextu evropského antisemitismu. Konkrétně pokřik "jude Slavie", poprvé zaznamenaný v meziválečném období, odhaluje, jak fotbalová rivalita odráží dlouhotrvající předsudky proti židovské komunitě. Tato doba byla specificky ve 20. století značně poznamenána vzestupem nacionalismu a nacistické ideologie, což mělo za následek zintenzivnění antisemitských postojů v celé Evropě, včetně Československa.

Antisemitismus, který se projevoval i během druhé světové války a období protektorátu prostřednictvím hajlování na stadionech členy německých klubů, ukazuje na kontinuitu diskriminačních postojů přetrvávajících i do poválečného období. Problém nebyl omezen pouze na jednotlivé incidenty, ale byl součástí širší struktury společenského vyloučení a marginalizace. V současné době, i přes pokrok ve společenském vnímání a boji proti diskriminaci, se antisemitismus ve sportu, a zvláště v českém fotbale, stále objevuje. (Bumba, J. 2018)

Fotbalové prostředí čelí rasovým útokům mnohem častěji. Článků týkajících se těchto incidentů se v médiích neobjevilo málo. Jen za poslední dva roky je podobných článků desítky. V říjnu roku 2022 došlo k incidentu při zápase Teplic s Hradcem Králové, kdy se terčem urážek stal senegalský útočník z Teplic. Tehdejší trenér Teplic v rozhovoru pro online deník sport.cz odpověděl na otázku: „Překvapuje vás, že se tohle děje v roce 2022?“ „Mrzí mě to. Víte, co je zvláštní? Vychováváme trenéry a hráče, ale fanoušky moc ne. Všichni naštěstí nejsou stejní, problémy dělají jednotlivci.“ (Mls, 2022)

Na hřišti přítomný záložník Teplic Tomáš Kučera se k události vyjadřoval na svém Twitterovém profilu. „Gratulace @FCHradec k vyhre, takovou miru rasismu jsem ale na stadionu dlouho nezasil. Nadavky typu (rasistická nadávka na písmeno N.), cmoude, bez jist banany, na zapase, kde je cca 500 lidí a vse je videt a slyset i ze hriste. A klub ci poradatel nic neresi... ostudny“.

V příspěvku kritizuje postoj organizátorů a klubu, kteří v daný moment nezareagovali (Kučera, T. [@kuceratomas27], 2022, October 8).

2.4.1 Dnešní pohled na rasovou diskriminaci ve fotbale a opatření

„No to racism“. Ne rasismu. To je název kampaně od UEFA⁵. Respektive jejího partnera FARE network⁶, kteří společně v roce 2013 spustili projekt, jehož účel je dát najevo nesouhlas s rasismem. Na webu UEFA.com. (2016) se prezident Unie evropských fotbalových asociací vyjadřoval ke znovuspuštění kampaně v roce 2016: „rasismus, diskriminace a netolerantnost nemají místo ve fotbale,“ řekl prezident UEFA Aleksander Čeferin. "Pevně věřím, že musíme čelit rasismu a všem formám diskriminace, a jsem hrdý na práci, kterou UEFA a naši partneři v této oblasti odvedli." Slogan ne rasismu je používán na reklamních plochách při Evropských soutěžích, také na kapitánských páskách, také ve formě slova „Respect“ - respekt. Nejznámějším se však stal video spot, ve kterém světoznámí hráči/ky říkají ve svém rodném jazyce právě tyto slova, a který je občas i dnes možno zahlédnout při televizních přenosech, či na platformě YouTube (UEFA, 2013).

Tato kampaň vychází od FIFA⁷, tedy nadřazené organizace, která s touto konkrétní ideou přišla v roce 2006, kde byly tyto slogany poprvé vidět při mistrovství světa v Německu. Účel je jasný, dát pevně najevo, že zde není pro rasismus místo. A zejména tím podpořit hráče, kluby a různé organizace k jednotnějším postojům (Chaplin, 2013).

To se z části povedlo, v České republice vznikl v roce 2014 obdobné „Řekni rasismu ne“. Navazuje na již zmíněnou kampaň FIFA a UEFA. Počátky vychází z Ústeckého kraje, prvním týmem, který se do této kampaně zapojil byl FK Junior Děčín. Reakcí na propagaci této kampaně byl obrovský zájem menších i větších týmů z okolí Ústí nad Labem. Projekt rostl a dnes se do něj zapojily tisíce hráčů a hráček, klubů, asociací. Hlavním propagátorem pak je FK Viagem Ústí nad Labem z třetí nejvyšší ligy v česku, jak kampaň řekni ne rasismu propagují můžeme například vidět na jejich sociálních sítích. O dosahu a propagaci této kampaně se

⁵ Z angličtiny Unie evropských fotbalových asociací

⁶ Síť Fare je zastřešující organizací, která sdružuje jednotlivce, neformální skupiny a organizace, jejichž cílem je bojovat proti nerovnosti ve fotbale a využívat tento sport jako prostředek sociální změny.

⁷ Mezinárodní federace fotbalových asociací

zasloužil Lukáš Pulko, který založil fotbalové – futsalové družstvo Mongaguá ve vyloučené lokalitě v Ústí nad Labem. Zde jsou v jednom týmu soustředěni chlapci převážně z problémových lokalit, kteří se scházejí na společné tréninky. Díky dalším krokům vzniklo nové zázemí, kde se mohou děti sportovně vzdělávat a růst. Pole působnosti týmu Mongaguá se poté rozšířilo do dalších lokalit, jako je například Ostrava, kde působí partnerský tým (Pulko, (n.d.).

V Českém fotbalovém prostředí se opatření proti rasismu vyskytují v různých formách. Ať jsou to již zmiňované kampaně na podporu proti rasismu, či tresty v podobě zákazu vstupu na stadión pro fanoušky, či peněžní postihy. Opatření přímo na zápasech jsou taková, že při prvních urážkách se přerušuje hra, když se situace nevyřeší, tak se týmu pošlou do kabin, pokud ani poté není situace stabilní, zápas je ukončen (Ligová fotbalová asociace [LFA], 2019).

3 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

3.1 Hlavní cíl

Cílem práce je popsat a analyzovat pohled vybraných zainteresovaných subjektů na aktuální situaci týkající se rasové diskriminace v českém fotbalovém prostředí.

3.2 Výzkumné otázky případné hypotézy

3.2.1 Hlavní výzkumná otázka

Jaký je postoj vybraných subjektů k aktuální situaci ohledně rasismu v českém fotbalovém prostředí?

3.2.2 Vedlejší výzkumné otázky

- Do jaké míry (pokud vůbec) vnímají respondenti projevy rasismu v českém fotbalovém prostředí?
- Jakým způsobem respondenti vnímají incidenty prezentované v médiích?
- Jak respondenti hodnotí prevenci rasismu?
- Jaký je názor respondentů na budoucí vývoj rasismu ve fotbalovém prostředí?

4 METODIKA

V této bakalářské práci bylo pro získání informací využito kvalitativního výzkumu, a to ve formě polostrukturovaného rozhovoru.

Pro sběr dat od vybraných respondentů byl získán souhlas od Etické komise FTK UPOL. Respondenti před zahájením rozhovoru podepsali informovaný souhlas, kde schválili, že získané informace budou dále použity v bakalářské práci. Důležitým krokem při jednotlivých rozhovorech je zaměření na stejná témata, která tyto subjekty spojují, a zároveň však respektovat odlišnosti jednotlivých respondentů a jejich rozdílné úhly pohledu. K tomu byly určeny předem připravené otázky, které měly při rozhovorech plnit tyto funkce.

4.1 Výzkumný soubor

Kromě dat od vybraných respondentů byly také použity data z médií, zejména pak zprávy s předmětem rasismu v českém fotbale/sportu. Informace z médií tedy pochází převážně ze sportovních rubrik a internetových článků. Respondenti byly osloveni přes komunikační kanály (e-mail) a sociální sítě. Již při online komunikaci došlo k prvním seznámení s tématem a s objasněním, jak se bude pracovat s daty získanými od respondentů. Vše bylo poté důkladně zopakováno před začátkem jednotlivých rozhovorů, kde byl každému respondentovi předložen text, ve kterém byl seznámen s tématem práce a anonymitou poskytnutých dat a s tím, jak bude zajištěna. Při nejasnostech došlo k ústnímu dovysvětlení. Jak je již zmíněno o pár řádků výše, tak každý respondent podepsal před rozhovorem informovaný souhlas.

Všichni respondenti byli zletilého věku a pohlaví mužského. Celkově byli tři a jejich věkové rozpětí se pohybovalo od 20 do 35 let. Každý z nich má spojitost s profesionálním fotbalem v České republice. Z pozice hráče, fanouška a představenstva klubu. Pro zajištění jejich anonymity jsou v textu práce a při citování jejich částí rozhovoru nadále označování jen jako: Hráč, Fanoušek a Klub. Jako důležité mi přijde zmínit, že jeden z respondentů je tmavé pleti. Začleněním zástupce Africké etnické skupiny, narozdíl od druhých dvou respondentů – Evropanů mi umožnilo přidat zcela diferencovaný pohled na tuto tematiku. Jedinec, který může vnímat spoustu věcí odlišně (ale taky nemusí), díky tomu, že například vyrůstal, nebo se pohyboval/pohybuje v jiné komunitě, kulturním světě, než je tomu u nás.

Tabulka č.1: Přehled respondentů

ZAMĚŘENÍ	CHARAKTERISTIKA	DĚLKA ZKUŠENOSTÍ
HRÁČ	REGISTROVANÝ FOTBALOVÝ HRÁČ	PROFESIONÁLNÍM HRÁČEM VÍCE JAK PĚT LET
KLUB	ZÁSTUPCE FOTBALOVÉHO KLUBU	ČLEN PŘEDSTAVENSTVA KLUBU VÍCE JAK TŘI ROKY
FANOUŠEK	AKTIVNÍ ÚČASTNÍK FOTBALOVÉ KULTURY	FOTBALOVÝM FANOUŠKEM VÍCE JAK PATNÁCT LET

4.2 Metody sběru dat

Vzhledem k tématu a obsahu práce byla empirická část textu zpracována na základě rozhovoru s přispěním mediálních zpráv. Rozhovor – specifická metoda sběru dat, která mi umožnila nejlépe dotvořit mou praktickou část práce. V rámci kvalitativního výzkumu této bakalářské práce byla aplikována tematická analýza jako základní metoda pro sběr a analýzu dat. Dle Buetowa (2010) je tematická analýza charakterizovaná jako flexibilní a přístupná metoda pro kvalitativní výzkum, umožnila systematické rozpoznání, organizaci a interpretaci tematických vzorců nebo motivů v rámci sběru dat. Vzhledem k povaze studie zaměřené na rasovou diskriminaci ve sportovním, specificky fotbalovém prostředí, byla tematická analýza vybrána pro svou schopnost rozložit komplexní sociální jevy do srozumitelných tematických kategorií.

4.2.1 Polostrukturovaný rozhovor

Pro získání dat můžeme rozlišovat dva přístupy. Polostrukturovaný rozhovor, který jsem si pro svou práci zvolil, se řadí se mezi jednu z metod kvalitativního sběru dat. Tato metoda využívá jako jeden z prostředků mnou zvolený rozhovor. Vše v detailnosti a hloubce. V druhém – kvantitativním přístupu, který využívá například dotazník, či rozhovor, lze položit větší skupině respondentů více naprosto stejných otázek, a to ve stejném pořadí. V kvalitativním přístupu (tak jako v mé práci) se věnujeme celistvému, subjektivnímu a niternějšímu pohledu. Rozdílem je také interpretace a přepis textu, jelikož získaná data z obou přístupů se odlišují, je proto nutné k nim přistupovat subjektivně. Polostrukturovaný rozhovor vychází z předem připravených témat a otázek, které chceme respondentům položit. Důležitá je tematická připravenost tazajícího, aby tak byl schopen rozhovor dotvářet. Výčet předem připravených tematických okruhů, z kterých následně vycházely otázky k rozhovoru pro respondenty:

1. Vztah respondentů k profesionálnímu fotbalu: jaký vztah mají respondenti k fotbalu a jak se to projevuje v jejich každodenním životě.
2. Otevřenost českého fotbalu k zahraničním hráčům: jak respondenti vnímají otevřenost českého fotbalu vůči zahraničním hráčům a jaké jsou podle nich důvody pro nižší zastoupení hráčů z různých etnik.
3. Reakce na projevy rasové diskriminace: jak respondenti reagují na projevy rasismu v českém fotbalovém prostředí a médiích.
4. Prevence rasismu: hodnocení efektivnosti stávajících opatření na prevenci rasismu v českém fotbalovém prostředí.
5. Vliv reputace na angažování hráčů z ciziny: posouzení, zda je špatná reputace překážkou při angažování zahraničních hráčů do České republiky.
6. Realita eliminace rasových projevů: zkoumání, zda se respondentům zdá reálné, aby rasistické projevy vymizely z profesionálního fotbalu v dohledné době.

Polostrukturovaný rozhovor se neskládá pouze a jen z předem připravených otázek, ale také z doplňujících otázek, reakcí na aktuální odpovědi atd. Dalším důležitým aspektem je, aby se jedinec poskytující rozhovor cítil příjemně, ne pod nátlakem jakéhokoliv typu, aby se tak rozhovor mohl vyvíjet přirozeným směrem. Hendl (2023) k tomu uvádí, že „práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoli informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry“ (p 48.).

4.3 Specifikace procesu shromažďování dat

Získaná data, která byla nahrávána na mobilní zařízení prošla v prvním kroku transkripcí, tedy převedením z mluvené do textové podoby pomocí přepisu. Text byl posléze procházen, zda je srozumitelný. Proces analyzování textu byl zahájen pečlivým čtením transkriptů rozhovorů s cílem identifikovat klíčové koncepty, myšlenky a témata relevantní pro výzkumnou otázku. Během tohoto čtení byly vytvořeny počáteční kódy, které reprezentovaly opakující se vzory nebo koncepty v textu. Tyto kódy sloužily jako základní stavební bloky pro další analytický proces.

Dále byla věnována pozornost metodologii obsahové analýzy a procesu kódování textu, což bylo základem pro analyzování kvalitativních dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů. Tematická analýza, jako metodologický přístup, umožnila systematický a objektivní popis zjevného i potenciálně skrytého obsahu textových dat, což následně přispělo k hlubšímu pochopení zkoumaného jevu – rasové diskriminace ve fotbalovém prostředí.

Následně byl proveden proces kódování, během kterého byly jednotlivé úseky textu přiřazeny k příslušným kategoriím na základě jejich obsahu a významu. Kódování umožnilo strukturovat data do dalšího kroku, tedy do kategorií a podkategorií, které odrážely různé aspekty a dimenze rasové diskriminace, tak, jak byly vnímány účastníky studie. Tento proces nejenže pomohl vytvořit organizovaný systém pro analýzu dat, ale také poskytl rámec pro interpretaci a pochopení vzorců a témat spojených s rasovou diskriminací. Zde jsou uvedeny výčty kódů, které vytváří jednotlivé tematické kategorie:

1. Projevy rasové diskriminace.

- Medializované případy: Popisy konkrétních případů rasové diskriminace, které byly široce zaznamenány a diskutovány v médiích.
- Chování fanoušků: Informace o rasistickém chování fanoušků, včetně pokřiků, gest a jiných projevů diskriminace na sportovních akcích.
- Reakce sportovních organizací: Odkazy na konkrétní reakce sportovních organizací, klubů nebo federací na incidenty rasové diskriminace.
- Diskriminace ze strany trenérů a hráčů: Pasáže popisující případy, kdy byli hráči nebo trenéři zapojeni do diskriminačního chování.

2. Prevence rasismu

- Nedostatečná opatření proti rasismu – diskuse o tom, jak stávající opatření proti rasismu jsou nedostatečná a jak by mohla být zlepšena.

- Potřeba více podpory ze strany klubů a lig – zdůraznění potřeby větší podpory a aktivního zapojení sportovních klubů a lig v boji proti rasismu.
- Implementace vzdělávacích programů – význam osvěty a zvyšování podvědomí, zavádění spoluprací zaměřených na prevenci rasismu a povzbuzení tolerance a diverzity.
- Spolupráce s protirasistickými hnutími – doporučení pro těsnější spolupráci mezi sportovními organizacemi a protirasistickými skupinami.

3. Otevřenost českého fotbalu k zahraničním hráčům

- Dlouhodobý a komplexní jev migrace – historický a současný kontext migrace hráčů a jejich dopad na český fotbal.
- Ekonomický rozvoj zemí a fotbalové akademie – vliv ekonomického rozvoje a struktury fotbalových akademií v různých zemích na mobilitu hráčů.
- Regulační politiky FIFA – zmínka o vlivu mezinárodních a národních fotbalových politik a regulací, které ovlivňují přesuny hráčů mezi ligami.
- Vliv kulturních a sociálně-ekonomických faktorů – jak kulturní a socioekonomické rozdíly mezi zeměmi ovlivňují přijetí a integraci zahraničních hráčů.
- Integrace zahraničních hráčů – výzvy a příležitosti spojené s integrací zahraničních hráčů do týmů a širšího společenského kontextu

4. Vliv reputace na angažování hráčů z ciziny

- Negativní mediální obraz českého fotbalu – otázka toho, jak negativní mediální pokrytí českého fotbalu může odradit zahraniční hráče od angažmá v Česku.
- Vliv rasistických incidentů na reputaci – jak rasistické incidenty v českých ligách mohou poškodit mezinárodní reputaci a odrazovat zahraniční hráče.
- Srovnání s jinými zeměmi – porovnání reputace českého fotbalu s fotbalovými prostředími v jiných zemích, kde jsou podmínky pro zahraniční hráče vnímány jako přívětivější.
- Fotbal v Česku jako možná neatraktivní destinace – názory respondentů na to, že Česká republika nemusí být vnímána jako atraktivní destinace pro zahraniční fotbalisty kvůli různým faktorům včetně sociálních a ekonomických podmínek

5. Vztah respondentů k profesionálnímu fotbalu

- Osobní zkušenost s fotbalem – jak respondentům fotbal ovlivňuje každodenní život a jaké mají s ním osobní zkušenosti.
- Význam fotbalu v životě – rozbor důležitosti fotbalu v životě respondentů, jaký vliv má na jejich volný čas, sociální interakce a osobní hodnoty.
- Vliv na sociální a komunitní angažmá – pohledy na to, jak fotbal ovlivňuje sociální angažmá a komunitní zapojení.
- Zkušenosti s diskriminací ve fotbale – vyjádření osobních zkušeností s diskriminací ve fotbalu, ať už přímo nebo jako svědci.
- Fotbal jako globální fenomén – jak fotbal ovlivňuje globální kulturu a společnost.

5 VÝSLEDKY

V této kapitole se budeme věnovat praktické části práce, a to interpretacím rozhovorů s doplňujícími informacemi. Vyplynutím z této části textu by mělo být obeznámení se s tím, jaký je postoj vybraných subjektů: Hráč, Klub a Fanoušek k aktuální situaci ohledně rasismu v českém fotbalovém prostředí. Pro tohle zjištění je důležité rozdělení do tematických celků, kdy každý tento celek obsahuje podstatné části a dotváří tak odpovědi na hlavní výzkumnou otázku.

5.1 Jaký je vztah respondentů k profesionálnímu fotbalu?

Úvodní kapitola je věnována vztahu jednotlivých respondentů k profesionálnímu fotbalu. Ti totiž prezentují určité sociální skupiny, a je proto důležité pochopit kontext jejich zapojení se do ústředního tématu celé práce, kterým je fotbal v Česku. Ať už se jedná o vztahy k fotbalu rozdílné, kdy motivací mohou být peníze, nebo naopak čistá vášeň, je důležité porovnat, jaké tedy je jejich konkrétní zapojení a pohled na fotbal jako takový. Citované části textu z rozhovorů s jednotlivými respondenty budou vždy pro lepší orientaci označovány podle toho, kdo odpovídá, následovně: Hráč, Klub, Fanoušek.

V úvodu rozhovorů byli respondenti dotázáni, jaký je jejich vztah k profesionálnímu fotbalu. Tato fakta jsou důležitá pro pochopení jejich následujících odpovědí, názorů a postojů k rasové tematice a obecnému pojetí fotbalu (nejen) v Česku.

Odpovědi Hráče naznačují, že jeho perspektiva na fotbal nemá čistě sportovní rozměr, nabízí také zdroj osobního uspokojení a pozitivního vlivu na sociální interakce. Hráčovo vnímání fotbalu je charakterizováno intenzivním emocionálním propojením, které přesahuje postoj ke sportu jen jako ke zdroji příjmu. Jeho postoj je poznamenán optimistickým a inkluzivním přístupem, který posiluje mezilidské vztahy a kultivuje prostředí vzájemného respektu a porozumění mezi různými kulturami.

Hráč: *"Vždycky jsem šťastný. Vždycky mám kolem sebe takovou jako pozitivní energii a jo, myslím, že se to klukům (v kabině) taky líbilo a lidem tady se to taky líbí."*

Hráčův vztah k fotbalu tak není omezen pouze na sportovní úspěchy na hřišti, ale zahrnuje i širší sociální a kulturní dimenzi, přičemž zdůrazňuje význam osobního postoje, odolnosti a schopnosti pozitivně ovlivňovat okolní prostředí.

Klub zdůrazňuje kritický význam silného fotbalového zázemí v oblastní správě pro zdraví a úspěch samotného klubu. Uvědomuje si, že prosperita klubu je úzce spojena s kvalitou a dostupností fotbalové infrastruktury a podpůrných programů. Klíčovým prvkem strategie

klubu je poskytování vzorů mladým fotbalistům, což zahrnuje nejen přilákání dětí k fotbalu, ale také jejich vzdělávání a inspiraci. Klub klade důraz na význam inspirace a vzdělávání nejen hráčů, ale i trenérů, což poukazuje na komplexní přístup k rozvoji fotbalových talentů a fotbalové kultury jako celku.

Klub: "Jsme si moc dobře vědomi, jak je důležité, aby bylo v regionu silné fotbalové zázemí. Jedině pak bude silný i náš klub. (Klub) musí dávat dětem fotbalové vzory, přitáhnout je k fotbalu, vzdělávat a inspirovat trenéry"

Z odpovědí fanouška lze vyvodit, že jeho pocity a vztah k tomuto sportu jsou zakořeněny v hluboké osobní vášni a zájmu o fotbal, který se rozvíjel od mládí. Fanouškova pravidelná účast na zápasech naznačuje, že fotbal pro něj představuje důležitou součást života a zdroj osobního potěšení, přestože se potýká s časovými omezeními.

Fanoušek: "Fanouškem (klubu) jsem již od svého mládí, tedy cca 15 let. Zápasy se snažím navštěvovat pravidelně, ne vždy mi to však časově vyjde."

Začlenění sociálního hlediska do fanouškova vztahu k fotbalu může odkrývat, jak (nejen) tento sport funguje jako prostředek pro komunitní a sociální interakce, posilování pocitu příslušnosti a sdílení zážitků s ostatními fanoušky. Fotbalové zápasy se často stávají událostmi, kde fanoušci sdílejí své nadšení, podporují svůj tým a společně prožívají emoce štěstí i smutku. Tento kolektivní zážitek může posilovat pocit sounáležitosti k fotbalovému klubu a jeho komunitě, což přináší širší sociální rozměr fanouškova vztahu k fotbalu.

Fanouškův dlouhodobý zájem a pravidelná účast na zápasech tak nejen odrážejí jeho osobní vášeň pro fotbal, ale také jeho účast na sociálních interakcích a vytváření vzájemných vazeb s ostatními, kteří sdílejí stejnou vášeň. V tomto kontextu fotbal přesahuje hranice pouhého sportu a stává se důležitou součástí sociálního života a identity fanouška.

Porovnáním těchto vztahů je patrné, že zatímco hráč a zástupce klubu mají k fotbalu profesionální a institucionální vazbu, fanoušek se k fotbalu váže primárně na emocionální a komunitní úrovni. Zatímco hráč je přímo postižen jak pozitivy, tak negativy profesionálního fotbalu, včetně rasismu, zástupce klubu se musí zabývat těmito problémy z více organizačního hlediska. Fanoušek na druhé straně reaguje na fotbal a jeho sociální dimenze z pozice veřejnosti, která má silné názory na to, jak by měl být fotbal řízen a jaké hodnoty by měl zastávat.

5.2 Mají respondenti pocit, že je český fotbal otevřený k zahraničním hráčům?

V České republice není jev migrace zahraničních hráčů ve fotbale tak častý, kluby mají spíš snahu vydělávat prodejem talentovaných hráčů do výše zmiňovaných lig do západní Evropy. To lze také vyrozumět z odpovědí respondentů, kteří se k zastoupení zahraničních hráčů v českém fotbale vyjadřovali ve směs pozitivně. Z hráčovy výpovědi vyplývá, že zastoupení zahraničních hráčů v českých fotbalových ligách je pozitivní, avšak poznamenává, že jejich počet je nižší ve srovnání s jeho předchozími zkušenostmi v Evropě. Dále se vyjadřuje k množství zahraničních hráčů ve svém předchozím týmu a srovnává to s aktuální situací v České republice, kde konstatuje, že počet zahraničních hráčů je menší.

Hráč v odpovědi na otázku, zda bylo v týmu více zahraničních hráčů v jeho předešlém angažmá, v jiném státě, odpověděl:

„V ... (název státu) ... nás bylo v týmu víc, bylo nás asi osm zahraničních hráčů. Bylo nás asi pět nebo šest černochoů.“

Klub zastává názor, že České fotbalové prostředí představuje spíš nějakou mezi stanicí. Nemá ekonomické prostředky na udržení si velkých hvězd. Domácím hráčům, ale třeba i právě těm z Afrických zemí dá prostor se rozvíjet. Jakmile však přesáhnou určitou hranici, tržní a výkonnostní hodnotu posouvají se hráči do těch zámožnějších lig.

Klub: *„Je to vždycky dvousečná zbraň. Česko patří v evropském měřítku mezi tzv. rozvojové asociace. V tom smyslu, že hráče vychováváme, rozvíjíme jejich schopnosti a posléze prodáváme do ekonomicky silnějších lig. Budťo jdeme tou cestou, že je vychováme odmalička a uděláme z nich reprezentanty a pak je zpeněžíme, případně tím, že přivedeme nadějného hráče s velkým potenciálem pro zlepšení, například právě z některé z afrických zemí, pomůžeme jim s aklimatizací v Evropě a vychováme z nich zajímavé zboží pro bohaté ligy.“*

Zástupce klubu si je plně vědom potenciálu zahraničních hráčů přispívat k růstu a rozvoji týmu. Významně se zmiňuje o strategii rozvoje hráčů, ať už prostřednictvím domácí výchovy talentů nebo angažováním zahraničních hráčů s potenciálem pro další rozvoj. Klub tak ukazuje, že zahraniční hráči jsou důležitou součástí fotbalové strategie a mají klíčovou roli v budoucím směřování týmu.

Fanoušek vnímá přítomnost zahraničních hráčů jako obohacující pro český fotbal, a to díky jejich odlišným fotbalovým schopnostem. Oceňuje je za jejich jedinečné dovednosti a přístup k hře, které často převyšují standardy místních hráčů. Tito hráči přinášejí novou energii a originální přístup, což obohacuje taktiku a celkovou úroveň hry. Tento názor reflektuje pochopení, že fotbal je vysoce konkurenční prostředí, kde by měla být kvalita hráče

rozhodujícím faktorem pro jeho angažmá, bez ohledu na národnost nebo etnický původ. Odpovědi naznačují to, že fanoušek oceňuje přínos zahraničních hráčů k českému fotbalu a považuje jejich přítomnost za klíčovou pro zvyšování konkurenceschopnosti domácích týmů.

Fanoušek: *"Rostoucí zastoupení hráčů ze zahraničí vnímám jednoznačně pozitivně. Ve většině případů jsou naprosto odlišní od domácích hráčů, co se fotbalových schopností týče (dynamika, sebevědomí, kreativita)."*

5.2.1 Čím si respondenti vysvětlují nižší zastoupení hráčů rozdílných etnik v českém fotbale

Citace z rozhovoru s hráčem, která je uvedena výše, ukazuje, že hráč porovnává počet zahraničních hráčů a hráčů tmavé pleti ve svém předchozím týmu v jiném státě s aktuální situací v českém fotbalovém klubu. Zdá se, že vnímá rozdíly v zastoupení zahraničních hráčů a hráčů různých etnik jako výsledek různých kulturních a fotbalových prostředí mezi jednotlivými zeměmi, avšak nedává přímé konkrétní důvody pro nižší zastoupení v Česku. Zároveň dodává, že když zde přijel, tak se k němu, jako hráči ze zahraničí, české kluby a zdejší hráči zachovali ve velmi pozitivním slova smyslu.

Hráč: *„Bylo to strašně fajn. Přišlo mi, že se známe dlouho. Prostě jsme si vyměňovali slovo za slovo, a také když jsem přišel sem do kabiny do šatny, hráči byli na špičkové úrovni. Ne všichni mluví anglicky, ale přesto se snaží říct jedno nebo dvě slova. Prostě s vámi chtějí komunikovat a chtějí ať se cítíte jako doma.“*

Za to zástupce klubu se k tomuto odůvodnění vyjadřuje v širším kontextu, a to, že nižší zastoupení hráčů jiného etnika v českém fotbale je způsobeno několika faktory, včetně etnického složení české společnosti a ekonomických aspektů, které Českou republiku činí méně atraktivní destinací pro ekonomickou migraci. Klub také uznává, že nastavení společnosti nemusí být úplně otevřené zahraničním hráčům, ale zmiňuje, že i v Česku začínají vznikat projekty a kluby, které se zaměřují na práci se zahraničními hráči, zejména z Afriky.

Klub: *„V případě srovnání s Německem je určitě třeba vzít do úvahy etnické složení celé společnosti. Ve fotbale se i toto potom odráží. Další věcí je určitě i ekonomické hledisko, protože nejsme v tomto ohledu pro ekonomickou migraci tak zajímavá destinace. Samotné nastavení společnosti tomu také nejspíš úplně nenahrává. Na druhou stranu i v Česku nyní začínají vznikat projekty a kluby, které se na cizince, konkrétně africké hráče, a práci s nimi, cíleně zaměřují. Například MFK Vyškov. Je to určitě zajímavá cesta a je možné, že ukáží směr i dalším.“*

Lze usoudit, že klub vnímá kombinaci sociálních, ekonomických a strukturálních faktorů jako důvody pro nižší zastoupení hráčů jiného etnika v českém fotbale, ale zdůrazňuje, že existují iniciativy směřující k změně této situace.

Fotbalový fanoušek odůvodňuje nižší zastoupení hráčů jiného etnika v českém fotbale kombinací několika faktorů. Mezi ně patří konzervativnost klubů, potenciální nepřátelský postoj společnosti k cizincům z důvodu rasistického myšlení u části obyvatelstva a finanční aspekty.

Fanoušek: „*Domnívám se, že jedním z důvodů může být jistá konzervativnost klubů kdy stále tvrdošjně sází na tzv. českou kabinu. Dále se domnívám že Česká republika mnohdy není úplně přátelská k cizincům zejména kvůli rasistickému smýšlení velkého počtu obyvatelstva. Další roli v tom samozřejmě mohou hrát i finance, jak již bylo zmíněno.*“

Podobně jako u vyjádření klubu, se fanoušek staví za názor, že sociální, kulturní a ekonomické faktory jsou jako hlavní překážky pro větší zapojení hráčů jiného etnika do českého fotbalu. Poukazuje také na složitost situace, která zahrnuje nejen postoj fotbalových klubů, ale i širší společenské klima.

5.3 Reakce respondentů na projevy rasové diskriminace v českém fotbalovém prostředí a médiích.

Hráč ve svých odpovědích naznačuje, že je si vědom případů rasismu ve fotbale, které jsou zmiňovány v médiích, ačkoli osobně se s nimi v České republice nesetkal. Zdůrazňuje, že případy rasismu jsou ve fotbale celosvětovým problémem a odkazuje na konkrétní případy hráčů, kteří si na rasismus stěžují na sociálních sítích. Zmiňuje také, že si není vědom žádných přímých stížností od svých černých spoluhráčů v České republice.

Hráč: *"Vidíte, jak se to děje i v Čechách. Většina hráčů tomu čelí. Vinicius junior, Rodrygo každý den si stěžují na Instagramu, protože je toho moc."*

Citace z rozhovoru poukazuje na to, že hráč je si vědom existujících případů rasismu, které jsou veřejně diskutovány hráči a médii, a že takové události nejsou omezeny pouze na Českou republiku, ale jsou globálním problémem, kdy zmiňuje zahraniční fotbalisty jako příklady. Zdůrazňuje také roli sociálních sítí jako prostředku, skrze který hráči sdílí své zkušenosti s rasismem s veřejností a hledají podporu širší komunity.

Klub si je vědom případů rasismu ve fotbale a jeho projevů, včetně těch, které se objevují v médiích a na sociálních sítích. Klub vyjadřuje jasný postoj proti jakékoliv formě diskriminace a rasismu a zdůrazňuje, že takové chování je absolutně nepřijatelné. Zástupce

klubu také informuje o aktivních krocích, které klub podniká, aby podporoval inkluzivní prostředí a bojoval proti rasismu, včetně dialogu s fanoušky a podporou iniciativ na boj proti diskriminaci.

Klub: "Z pozice klubu jsou takové projevy absolutně nepřijatelné. Klub v tomto duchu vedl a stále vede i s vlastními fanoušky řadu diskuzí a vždy vyjadřoval zcela jasné stanovisko. Diskriminace v jakékoliv podobě do fotbalu ani do společnosti nepatří."

Z úryvku lze vyrozumět, že Klub aktivně usiluje o eliminaci rasismu a diskriminace ve fotbale a ve společnosti, a to nejen prostřednictvím vzdělávání a osvěty, ale i prostřednictvím veřejného zaujetí jasného postoje. Klub i prostřednictvím sociálních sítí projevuje snahu podporovat kulturu, toleranci a respekt, což je v souladu s jeho hodnotami a filozofií.

Fanoušek fotbalového klubu zaznamenal případy rasismu ve fotbale, které se objevily v médiích i na sociálních sítích. V rozhovoru vyjádřil postoj, že i když se setkal s rasistickými projevy, často pocházely od jedinců, kteří si takto ulevují od vlastní frustrace.

Fanoušek: „Samozřejmě že zaznamenal ale často se jedná o jednotlivé komentáře spíše z frustrace třeba výkonu jedince, který dle onoho „fanouška“ nepodal kvalitní výkon.“

Fanoušek také poukázal na to, že v České republice může být zastoupení hráčů tmavé pleti nižší kvůli konzervativnosti klubů a možná i kvůli rasistickému smýšlení některých částí populace. Zároveň je ale optimistický ohledně budoucího vývoje situace s rasismem ve fotbale, pokud budou pokračovat osvětové kampaně a mladší generace budou mít k rasové diverzitě otevřenější přístup. Naznačuje, že si je vědom rasismu v kontextu fotbalu a že tyto projevy vnímá i jako projevy frustrace z výkonu hráčů.

Zároveň to nastiňuje na složitost problému, kde rasistické projevy nejsou vždy přímým odrazem hluboce zakořeněného rasismu, ale mohou být i reakcí na momentální situaci na hřišti. Nicméně, Fanoušek zdůrazňuje potřebu kontinuální práce na prevenci a osvětě, aby bylo možné tyto negativní jevy minimalizovat.

Všichni respondenti uznávají, že rasismus je problém, který je třeba řešit a že se v České republice již podnikají určité kroky k jeho eliminaci. Existuje shoda na potřebě pokračovat v osvětě a v boji proti rasismu. Fanoušek a Hráč zdůrazňují osobní zkušenosti a emoce spojené s rasistickými útoky, zatímco klub se zaměřuje na organizované aktivity a strategie. Hráč vnímá rasismus více z mezinárodní perspektivy, zatímco Klub a Fanoušek se soustředí na české prostředí. Fanoušek také vnáší perspektivu rozdílu mezi generacemi a jejich přístupem k rasismu, zatímco hráč se zaměřuje na svou osobní strategii vypořádání se s rasistickými projevy.

Ve srovnání vyjádření Hráče, Klubu a Fanouška o rasismu ve fotbale se ukazuje, že všechny tři strany si jsou vědomy existence tohoto problému, i když každá z nich má odlišný úhel pohledu a zkušenosti. Z jejich vyjádření vyplývá, že i když se všichni tři aktéři shodují na ne

akceptovatelnosti rasismu, rozsah a způsoby, jakými se s tímto problémem setkávají a jak k nim přistupují, se odlišují. Důraz na vzdělávání, osvětu a aktivní zapojení do boje proti rasismu je klíčovým prvkem v jejich vyjádřeních. Diskuse o rasismu ve fotbale tedy odhaluje širší společenské a kulturní otázky, které vyžadují kolektivní úsilí všech stran zainteresovaných na fotbalovém poli.

5.4 Jaká je dle respondentů prevence rasismu v českém fotbalovém prostředí

Z odpovědí respondentů vyplývá, že se s rasismem ve fotbale, v Česku setkali, či jej zaregistrovali. Každý v jiné formě a míře. Jak je již okrajově zmiňováno v teoretické části této práce, opatření vůči rasismu v českém fotbale existují. Ať už jsou to určité sankce za rasové projevy, které řídí Ligová fotbalová asociace (LFA), a která má ve správě dvě nejvyšší ligy v ČR. Či to jsou kampaně i Evropského rozměru, ke kterým se hlásí jednotlivé kluby. Otázkou vyvstává, zda dle respondentů jsou tato opatření dostatečná, jestli jsou samotní hráči chráněni ligou před těmito útoky. Zda se pracuje s těmito tématy, a pracuje se vhodně například i vzhledem k veřejnosti na stadionech a mládeži? Nebo zda jde o širší společenský problém, vyskytující se mimo fotbal, který zde dostává reálnější podobu i díky médiím a pozornosti veřejnosti.

Fotbalový hráč vyjadřuje pocit, že je chráněn proti rasistickým útokům jak ze strany svého klubu, tak i své agentury. Zdůrazňuje, že většina klubů a agentur chrání své hráče, a že existují právní opatření, která jsou v těchto situacích využívána. Hráč také zdůrazňuje význam rodinné výchovy a vzdělávání v boji proti rasismu, bere jako klíčové změnit mentalitu a postoj rodičů k různorodosti.

Hráč: „*ve většině takových situací nás většinou chrání klub a agentury nás také chrání, já mám svou agenturu, takže právníci agentury a taky kluby, klub nás také chrání*“.

Hráč: „*Myslím si, že to většinou musí začít doma. Změnit mentalitu rodičů, mezi námi není žádný rozdíl. Je to jen otázka barev. Ano, bílí, černí, jsme všichni jeden. Když teď vypnete světlo a bude tma, budeme oba černí*“.

Z výroků Hráče vyplývá, že klíčovou roli v boji proti rasismu hrají jak podpora a ochrana ze strany klubů a sportovních agentur, také zdůrazňuje rovněž význam prevence a výchovy již od mládí. Hráč se domnívá, že řešení rasismu vyžaduje komplexní přístup, zahrnující jak individuální, tak institucionální úsilí.

Také zástupce fotbalového klubu reflektuje problému rasismu ve fotbale a aktivně se zapojuje na jeho prevenci. Klub vede dialogy s fanoušky, vyjadřuje jasné stanovisko proti diskriminaci a podílí se na osvětových projektech. Zdůrazňuje, že rasistické chování je

absolutně nepřijatelné a nemá místo ve fotbale, ani ve společnosti. Zástupce klubu také poukazuje na pokrok, který byl v českém fotbale v oblasti boje proti rasismu za posledních 15 let učiněn.

Klub: "Projekty, které organizuje ať už liga nebo jednotlivé kluby probíhají. Stejně tak jde i o zastřešující evropskou organizaci UEFA nebo naši Ligovou fotbalovou asociaci. Osvětu a potírání těchto negativních jevů je v podstatě nikdy nekončící boj. Myslím si že například za posledních 15 let došlo v českém fotbale k obrovskému pokroku a posunu."

Zdůrazňuje tak, že Klub spolu s dalšími institucemi, jako jsou UEFA a Ligová fotbalová asociace, se aktivně zapojuje do organizování projektů zaměřených na osvětu a boj proti rasismu. Klub uznává, že tento boj je dlouhodobý, ale že v posledních letech došlo v českém fotbale k významnému pokroku v této oblasti.

Fotbalový Fanoušek vnímá, že se v oblasti prevence rasismu ve fotbale dělá určitý pokrok, avšak zároveň si myslí, že je vždy možné dělat více. Oceňuje kampaně potírající rasismus po celém fotbalovém světě a kluby, které mají snahu tento problém řešit, například prostřednictvím zákazů vstupu na stadiony pro fanoušky s rasistickým chováním. Také si myslí, že pokud bude osvěta a boj proti rasismu pokračovat a k fotbalu budou přicházet mladší generace s otevřenějším přístupem k rasové diverzitě, tak se případy rasismu stanou velmi ojedinělými. Na otázku, zda si myslí, že se pracuje s prevencí proti rasismu, ať už v širším kontextu, či mezi kluby, a kluby například s veřejností na stadiónech odpověděl následovně:

Fanoušek: "Ano ale zároveň si myslím že jde vždy dělat více. Jsem rád že na celém fotbalovém světě vznikají kampaně potírající rasismus. I kluby samotné se snaží tomuto problému zamezit (zákazy vstupu na stadion vymezování se vůči rasistickému fanouškovi atd...)"

Toto tvrzení poukazuje na to, že Fanoušek je obeznámený s aktuálními snahami fotbalových klubů a asociací v boji proti rasismu a vnímá tyto kroky pozitivně. Zdůrazňuje však, že v boji proti rasismu nelze ustát a je nutné vynaložit další úsilí k jeho eliminaci.

Všichni tři zástupci – Klub, Hráč a fanoušci – uznávají význam aktivní prevence rasismu a osvětových aktivit. Objevují se zde různé úrovně zkušeností s rasismem: zatímco Klub a Hráč se zmiňují o strukturovaných opatřeních a osobních zkušenostech, Fanoušek přistupuje k tématu více z pozice pozorovatele a konzumenta fotbalu. Potřeba dalšího pokroku: I přes existující snahy všichni respondenti uznávají, že je stále prostor pro zlepšení v boji proti rasismu v českém fotbalu.

Tato analýza ukazuje, že i přes rozdílné zkušenosti a perspektivy je zřejmá obecná tendence k uznání problému rasismu a potřeby jeho řešení na všech úrovních českého fotbalu.

5.5 Je při angažování hráčů z ciziny do Česka překážkou špatná reputace?

V teoretické části rozebíráme případy rasových incidentů, jako je případ Kúdela. Ať už jsou prokázané, či neprokázané, mohou českému fotbalu přiřknout přídavná jména jako; xenofobní a rasistický. Závěrečná kapitola teoretické práce nabízí pohled na geograficky rozdílné vnímání tohoto problému. Z odpovědí respondentů se autor snažil zjistit, zda si myslí, že obdobně mediálně atraktivní případy a s nimi špatná reputace mohou být případnou bariérou pro příchod a vstup zahraničních hráčů do českých lig.

Při dotazu na toto téma Hráč řekl, že si je vědom potenciálního vlivu špatné pověsti českého fotbalu v zahraničí na angažování hráčů z ciziny, ale zároveň nevyjadřuje, že by ho toto vnímání odradilo od přestupu do České republiky. Hráč zmiňuje, že v Čechách se s rasistickými projevy osobně nesetkal, čímž naznačuje, že na něj špatná pověst českého fotbalu v tomto ohledu neměla dopad.

Hráč: *„Neviděl jsem, nebo nesetkal jsem se s rasistickými projevy (slovy), jako když řeknou černá opice, nebo něco jiného nezažil jsem zde opravdová rasistická slova“.*

Dále hovoří o svých zkušenostech s rasismem v předchozím angažmá, jiné zemi a o tom, jak se s rasismem vypořádává na osobní úrovni, zdůrazňujíc svou silnou mentalitu. Na základě získaných informací lze konstatovat, že hráčovo rozhodnutí přestoupit do České republiky nebylo negativně ovlivněno vnímáním českého fotbalu v zahraničí. Ve výpovědích se soustředí spíše na své osobní zkušenosti

Zástupce fotbalového klubu považuje špatnou pověst českého fotbalu v zahraničí za potenciální problém při angažování hráčů z ciziny, ale zároveň to vnímá jako izolované excesy, které by neměly být hlavní překážkou pro příchod zahraničních hráčů, včetně hráčů tmavé pleti, do ligy nebo do českých klubů.

Klub: *„Teoreticky to problém být může. Na druhou stranu vnímáme takové věci jako byl případ Kúdela pouze jako jednotlivé excesy a nemyslím si, že by to mělo být překážkou. Hráči tmavé pleti stále do ligy a do českých klubů přicházejí. Platí to i pro Slavii přímo po případu Kúdela. Hrají za ni Ousou Ogbu a další“.*

Respondent reprezentující Klub se vyjadřuje, že se snaží prezentovat jako instituce, která je otevřená různorodosti a aktivně se zavazuje k dodržování pravidel a zásad boje proti rasismu dle UEFA. Je si vědom potenciálních výzev, které mohou souviset se špatnou pověstí českého fotbalu v zahraničí, ale současně zdůrazňuje, že klub i celá liga se snaží podporovat inkluzivní prostředí a že incidenty jako případ Kúdela jsou vnímány jako ojedinělé, které by neměly odrazovat zahraniční hráče od angažmá v Česku a celkového pohledu na český fotbal jako rasistický.

Fotbalový Fanoušek se domnívá, že špatná pověst českého fotbalu v zahraničí, jako je například případ Kúdela, může hrát určitou roli v rozhodování zahraničních hráčů o angažmá v České republice. Vyjadřuje obavy, že hráči chtějí především soustředit na svůj výkon a poslední, co by si přáli, je být vystaveni rasistickým urážkám z tribuny. Reflektuje tedy potřebu uchránit hráče před podobnými projevy.

Fanoušek: *"Domnívám se, že jistou roli v rozhodování hráče to hrát může, jelikož hráč se chce především soustředit na svůj výkon a to poslední, co by si přál, je, aby na něj z tribuny přšely rasistické urážky".*

Naznačuje to, že Fanoušek uznává existenci problému s rasismem ve fotbale a jeho potenciální vliv na rozhodování zahraničních hráčů, zda přijmout nabídku z českého klubu. Fanoušek zdůrazňuje potřebu soustředit se na sportovní výkon bez obav z rasistických útoků.

5.6 Jeví se respondentům jako reálné, aby rasistické projevy vymizely z profesionálního fotbalu?

V závěru rozhovorů jsem se snažil od respondentů zjistit, zda si myslí, že tady v budoucnosti bude fotbalové prostředí bez rasismu. Jestli tomu nasvědčují nějaké kroky, které se ve světě a u nás dějí. Změny ve společnosti a její mentalitě. Odpovědi respondentů se opět příliš nerozcházejí, ba naopak.

Fotbalový Hráč vyjadřuje pesimismus ohledně úplného vymizení rasových incidentů z fotbalového prostředí, nejen v Česku, ale i ve světě. Uvědomuje si, že boj proti rasismu je složitý a vyžaduje dlouhodobé úsilí. Zdůrazňuje, že základním kamenem pro změnu je rodinná výchova a změna mentality.

Hráč: *"Je to tak, že si myslím, že bude těžké proti tomu bojovat, ale pořád proti tomu můžeme bojovat, protože většinou se ty rasistické věci dějí, proto že možná lidé žárlí. Já nevím, nebo jsou nejistí v sami sebe, nebo je to nedostatkem rodinné výchovy.*

Zástupce fotbalového klubu vyjadřuje, že i přes snahu a přání, aby rasistické chování z fotbalového prostředí úplně vymizelo, považuje to v současném světovém kontextu a dění za nepravděpodobné. Uznává, že rasově motivované útoky a excesy mohou být výsledkem selhání jednotlivců a že tato situace se může stále objevovat i v budoucnu

Klub: *"Vzhledem k tomu, co se momentálně děje ve světě si myslím, že je spíš nepravděpodobné, že rasistické chování může úplně vymizet, přestože bychom si to přáli. V rámci různých excesů a selhání jednotlivců to bohužel ani do budoucna vyloučit nejde."*

Fotbalový Fanoušek vyjadřuje optimistický názor ohledně možnosti vymizení rasově motivovaných útoků z fotbalového prostředí, nejen v Česku. Uvědomuje si význam pokračující osvěty a boje proti rasismu, stejně jako důležitost zapojení mladších generací do fotbalu, které by mohly mít otevřenější přístup k rasové diverzitě. Fanoušek je optimistický ohledně budoucího snížení případů rasismu ve fotbale, i když přiznává, že reálný horizont pro výraznou změnu může být mezi 10-15 lety.

Fanoušek: "Pokud osvěta a potírání rasismu bude pokračovat a zároveň fotbal budou navštěvovat mladší generace, tak si myslím, že případy budou velmi ojedinělé. Ale reálný horizont je dle mého mezi 10-15 lety."

Přestože se všechny tři perspektivy odlišují, společným jmenovatelem je uznání, že boj proti rasismu vyžaduje dlouhodobé úsilí a angažovanost na různých úrovních – od individuální výchovy po institucionální iniciativy. Kritické srovnání těchto odpovědí odhaluje rozmanité vnímání možností řešení problému rasismu ve fotbale, přičemž každá individualita přináší do diskuse jedinečný pohled založený na své pozici a zkušenostech ve fotbalovém světě.

Všichni respondenti uznávají složitost a výzvy spojené s odstraněním rasismu z fotbalu. Klub a Hráč poukazují na potřebu nepřetržitého úsilí a Fanoušek zdůrazňuje důležitost osvěty a zapojení mladší generace. Klub a Hráč jsou více skeptičtí ohledně rychlosti změn, zatímco Fanoušek je optimističtější o budoucím pokroku.

6 DISKUSE

Pole sportovního a zejména fotbalového prostředí je pohledem rasové diskriminace komplexní sociokulturní systém, který zahrnuje řadu složek a aktérů interagujících na různých úrovních. Tento systém zahrnuje klíčové složky, které jsou nezbytné pro fungování profesionálního fotbalu a zároveň obsahuje výzkumný vzorek s respondenty v rámci této studie.

Hráč, resp. fotbalový hráč, kterého zastupuje jeden z respondentů je role, ve které je jedinec součástí komplexního sociálního systému, který zahrnuje sportovní prostředí, fanouškovskou základnu, média, sponzory a další relevantní proměnné fotbalového světa. Tato pozice není pouze o sportovních dovednostech a výkonech na hřišti, ale zahrnuje také celou řadu sociálních rolí a interakcí, jako jsou vztahy s týmovými spoluhráči, fanoušky, trenéry, manažery a dalšími členy fotbalového ekosystému. Profesionální fotbaloví hráči často zastávají i roli vzorů a ikon ve společnosti, ať už prostřednictvím svých sportovních úspěchů, charitativních aktivit nebo mediální exponovanosti. Hráči jsou socializováni do kultury, která tradičně podporuje odmítání akademického vzdělávání ve prospěch závazku k tréninku a hře. (Platts & Smith, 2009)

Vztah respondenta, tedy hráče k profesionálnímu fotbalu je charakterizován přímým zapojením a osobním investováním do hry. Z rozhovorů je patrné, že pro hráče fotbal představuje nejenom kariéru a způsob obživy, ale také vášeň a životní postoje. Jeho perspektiva je unikátní v tom, že se dotýká jak fyzických a technických aspektů hry, tak i mentálních a sociálních výzev, včetně rasismu. Hráčův vztah k fotbalu je tedy hluboce osobní a zahrnuje jak radosti z úspěchů na hřišti, tak i zápasy s diskriminací a předsudky.

Fotbalový klub, či zástupce z organizační struktury reprezentující klub, ze sociálního hlediska působí jako důležitý aktér ve společnosti, který má vliv na různé aspekty sociálního života. Kluby nejenže podporují sportovní a tělesný rozvoj hráčů a fanoušků, ale také se stávají platformou pro sociální interakci, komunitní soudržnost a kulturní výměnu. Organizační tým klubu tak zastává klíčové role nejen v technickém a taktickém směřování týmu, ale i v budování a udržování vztahů s komunitou a veřejností. Další důležitou roli hrají fotbalové kluby v podpoře sociální soudržnosti a identifikace. Pro mnohé lidi klub představuje zdroj lokální hrdosti a pocitu příslušnosti. To je zvláště významné v multikulturních společnostech, kde může fotbal pomáhat překonávat kulturní a jazykové bariéry a podporovat vzájemné porozumění a respekt. (Romero-Jara, Solanellas, Muñoz et al., 2023)

Zástupce fotbalového klubu má k profesionálnímu fotbalu vztah, který je více založen na správě, řízení a reprezentaci klubu. Jeho perspektiva zahrnuje širší pohled na fotbal jako na

podnikání a komunitní instituci, která má odpovědnost vůči fanouškům, hráčům a celé společnosti. Zástupce klubu se musí zabývat otázkami, jako je rozvoj talentů, finanční stabilita, image klubu a aktivní boj proti rasismu. Jeho vztah k fotbalu tedy reflektuje vyvážení mezi sportovními cíli a sociální odpovědností.

Dle Hargraveho (2007) je fanoušek zástupcem největší sociální skupiny, veřejnosti. Sociální roli fanouška ve fotbale lze definovat jako kombinaci více sociálních funkcí a identit, které přesahují čistě pasivní sledování sportovních utkání. Fanoušci jsou specifickou sociální skupinou, která konzumuje fotbal pro vlastní potěšení a zároveň přispívá k financování profesionálního fotbalu prostřednictvím nákupu vstupenek. Tato interakce mezi fanoušky a fotbalovými kluby je základem pro sociální a ekonomickou dynamiku ve fotbale.

Sociální role fanouška ve fotbale je tedy komplexní a multidimenzionální, zahrnuje podporu a loajalitu k týmu, sociální interakci s ostatními fanoušky, účast na sociálně-kulturních aspektech sportu, a také angažovanost ve veřejném prostoru o sociálních otázkách, jako je rasismus, které fotbal odráží a ovlivňuje. Tato role a identita fanouška přispívají k sociálnímu a kulturnímu bohatství fotbalu. (Hargrave, 2007)

Důležitým prvkem fotbalového prostředí jsou také média a sociální sítě. Dle Rudwicka & Schmiedla (2023) se internet a jeho nástroje jako jsou například sociální média staly volným polem působnosti pro rasismus. Zde se z fotbalových stadionů přesouvá většina rasových komentářů, kde se mohou jedinci schovat za anonymitu. Odhaluje to hluboce zakořeněné rasové a rasistické postoje, které jsou formovány lokálním kontextem a socio historickou trajektorií, jako například i v Česku. Mediální prostor tak funguje jako platforma pro reprodukci rasistického myšlení, zároveň však poskytuje prostor pro diskusi o rasismu a jeho dopadu v rámci společnosti. Rasismus v mediálním prostoru odhaluje komplexitu rasové problematiky, která je specifická pro každou společnost, a zároveň poukazuje na globální rozsahy rasismu a boje proti němu.

Respondenti vykazovali různé úrovně angažovanosti a emocionálního vztahu k fotbalu. Zatímco někteří vnímají fotbal jako hlubokou součást svého života a kultury, jiní ho vidí spíše jako zdroj zábavy a sociálního shledávání. Tento rozdíl ve vnímání může ovlivňovat jejich postoje k rasové diskriminaci a její prevenci v tomto sportu.

Po definování rozměru vztahů respondentů k profesionálnímu fotbalu bylo další téma: otevřenost k zahraničním hráčům a angažování hráčů z ciziny do České republiky. Schokkaert (2016) k tomuto vztahu uvádí, že migrace zahraničních hráčů do evropského fotbalu je dlouhodobý a komplexní jev, ovlivněný ekonomickým rozvojem zemí původu, fotbalovými akademiemi, transferovými trhy a regulačními politikami FIFA. Země s vyšším ekonomickým, jako je například Jihoafrická republika, má tendenci udržet si své hráče díky lepším platům

a tréninkovým zařízením, zatímco rozvojejší země v Africe, či v Jižní Americe, čelí brzké migraci svých talentů do bohatších lig. FIFA zavedla regulace, aby zmírnila negativní dopady této migrace. Klíčovou roli v migraci hráčů hrají fotbalové akademie, které fungují jako most mezi rozvojovými zeměmi a evropskými kluby. Koloniální vazby a existující sítě také významně ovlivňují směřování migrace hráčů, příklady tohoto jevu mohou být hráči ze Senegalu putující do Francie a z Jihoafrické republiky do Belgie. Celkově migrace zahraničních hráčů odráží složitou interakci mezi ekonomickými, sociálními a regulačními faktory v globálním kontextu fotbalu.

Z empirických dat, odpovědí respondentů lze konstatovat, že i přes určité pokroky v otevřenosti k zahraničním hráčům a snaze o jejich integraci, stále existují bariéry dané jak kulturními, tak sociálně-ekonomickými faktory. Externí studie poukazují na to, že integrace zahraničních hráčů vyžaduje nejenom otevřenost klubů, ale i podporu ze strany fanoušků a společnosti. Zdá se, že efektivní integrace zahraničních hráčů závisí na celkovém přístupu k multikulturalismu v dané zemi (Poli, 2006).

Porovnání jednotlivých perspektiv respondentů ukazuje, že i když všechny tři skupiny uznávají potenciální přínosy zahraničních hráčů pro fotbalové prostředí, jejich prioritní oblasti zájmu a obavy se odlišují. Hráč je zaměřen na osobní a profesionální aspekty integrace a adaptace, zatímco zástupce klubů vidí angažování zahraničních hráčů v kontextu strategických cílů klubu. Fanoušek se na situaci dívá hlavně z hlediska vlivu na týmovou dynamiku a celkovou kvalitu fotbalového zážitku.

Reakce respondentů na projevy rasové diskriminace se odlišují od mírného po aktivnější přístup boje proti rasismu. I když externí data porovnávají projevy rasismu v online prostředí, kterému se respondenti věnují spíše okrajově, lze najít určitou paralelu mezi projevy v reálném prostředí. Z reálného prostředí času a místa uvádí Müller, Zoonen & de Roode (2007) výzkum, kdy bylo provedeno 20 hloubkových rozhovorů s fotbalovými fanoušky a hráči v rámci programu Centra pro lidovou kulturu Amsterdamské univerzity. Fanoušci byli zařazeni jako součást diplomové práce o chování a projevech fanoušků, všichni byli bílého nizozemského původu. Hráči pocházeli z různých amsterdamských klubů a měli různé etnické pozadí. Výzkum se zaměřil na porozumění rasismu a jeho projevům včetně širšího kontextu fotbalové kultury. Analýza fotbalové kultury v Amsterdamu odhalila, že pouhá debata o rasismu není účinným nástrojem k jeho řešení, neboť ignoruje skryté formy rasismu a umožňuje pachatelům vyhnout se odpovědnosti. Fotbalisté i fanoušci se často vymlouvají na neškodné vtipy a nedostatečně uznávají rasistické projevy. Důležitostí naší analýzy je poukázání na kulturní kontext a diskurzivní procesy, které umožňují reprodukci rasismu. Pro vymýcení rasismu je třeba

zaměřit se na chování a kulturní normy, které ho umožňují, a přehodnotit tradiční přístupy k definici a řešení rasismu ve fotbalové kultuře.

Fotbaloví hráči jsou často na první linii, pokud jde o projevy rasové diskriminace, ať už jako oběti nebo svědkové. Reakce hráčů na rasismus mohou být různorodé, od veřejného odsouzení přes použití sociálních médií k vyjádření nesouhlasu až po aktivní účast na kampaních proti rasismu. Mohou cítit zodpovědnost vyjádřit se proti rasismu, ale zároveň se mohou setkávat s obavami z možných negativních důsledků pro svou kariéru. Zástupci fotbalových klubů mají důležitou roli v reakci na rasismus, protože mohou formulovat oficiální postoj klubu a implementovat politiky a programy zaměřené na prevenci rasové diskriminace. Někteří fanoušci se mohou rozhodnout bojovat proti rasismu tím, že vytvářejí tlak na kluby a ligy, aby přijaly konkrétní opatření, nebo se účastní kampaní a demonstrací. Na druhé straně mohou někteří fanoušci projevovat apatii nebo dokonce odpor vůči změnám. (Hodges, 2019)

To vše poukazuje na to, že i když existuje široká shoda na nepřijatelnosti rasismu ve fotbale, způsoby, jakými jednotlivé skupiny reagují a vnímají svou roli v boji proti rasové diskriminaci, se odlišují. Hráč se může cítit osobně zasažen a motivován k akci, zatímco klub má možnost přijímat institucionální opatření. Fanoušci, jako kolektivní síla, mají potenciál ovlivnit změny prostřednictvím své podpory a aktivismu. (Hodges, 2019)

Vědci z oboru sociologie zkoumali téma násilí rasismu ve fotbalovém prostředí a zdůraznili nutnost celoevropského systému pro řešení rasismu ve fotbale. Jako příklad uvádí evropské středisko pro sledování rasismu a xenofobie, že 10 % webů spravovaných fanoušky fotbalu vyjadřuje rasistické postoje. Italští a španělští fanoušci jsou nejvíce náchylní k rasistickým projevům, zatímco Francie a Portugalsko jsou na tom lépe. Některé weby dokonce využívají kódy pro nacistické symboly a cílí zejména na hráče černé pleti. (Chakraborty, 2011)

Zda je míra prevence rasismu v Českém fotbale dostatečná byla další výzkumnou otázkou. Prevence rasismu je klíčová a vyžaduje komplexní přístup, který sahá od výchovných programů a kampaní až po tvrdé sankce pro pachatele. Externí data ukazují, že úspěšná prevence závisí na vytváření inkluzivního prostředí, kde je rasismus veřejně odsuzován a jeho projevy jsou okamžitě řešeny. Dokument od Kassimeris et al. (2022) zdůrazňuje význam vzdělávacích programů a používání veřejně známých osobností, například profesionálních fotbalistů, jako pozitivních vzorů v boji proti rasismu. Ukazuje, že osvěta a zvyšování povědomí mezi mladými lidmi je zásadní pro změnu rasistických přesvědčení a podporu integrace, rovnosti a diverzity.

Hráč může vnímat, že opatření proti rasismu jsou nedostatečná, i když to z jeho výpovědi nelze jasně říct, nicméně v práci byly zdůrazněny případy, kdy se hráči stali oběťmi rasistických

útoků. Hráči mohou mít pocit, že je potřeba více podpory ze strany klubů a lig a silnějšího zásahu proti pachatelům. Toto vnímání se shoduje s vnějšími daty jako je například studie od Kilvington et al. z roku 2022, ve které jde o vyšetřování online fotbalových fór: kritické zkoumání odpovědí účastníků na rasismus a islamofobii související s fotbalem. Zde hráči jako Marcus Rashford vyjádřili obavy o snadnosti, s jakou může být rasistický útok proveden na sociálních sítích, což naznačuje nedostatečnost podpůrných struktur dostupných pro ně od fotbalových orgánů. Dokument kritizuje nedostatečnost současných opatření proti pachatelům a ukazuje na potřebu silnějších zásahů ze strany fotbalových autorit pro podporu hráčů a agresivní boj proti rasistickým chováním mezi fanoušky a uvnitř klubů. To vše poukazuje na pokračující přítomnost rasismu ve sportu a potřebu intenzivnějšího úsilí o jeho prevenci.

Z odpovědí respondenta zastupujícího klub vyplývá, že některé kluby mají snahu implementovat vzdělávací programy a spolupracovat s protirasistickými organizacemi. Toto úsilí však může být vnímáno jako nedostatečné v porovnání s rozsahem problému. Vnější studie naznačují, že kluby hrají klíčovou roli v prevenci rasismu, ale jejich opatření musí být konzistentně aplikována a podporována adekvátními zdroji.

Fanoušci mají významný vliv na atmosféru na stadionech. V rozhovorech jsou zmíněny různé názory Fanouška na prevenci rasismu. Ty se pohybují od podpory protirasistických iniciativ až po kritiku, že opatření nejsou dostatečně důsledná. Vnější data, konkrétně již zmiňovaná analýza o reakcích fanoušků v online prostředí od Cable et al. (2022) poukazuje na to, že fanoušci mohou být silnými spojenci v boji proti rasismu. Zároveň je však mezi nimi potřeba pracovat na zvyšování povědomí a empatie.

Média hrají klíčovou roli ve formování veřejného mínění a mohou buď přispět k prevenci rasismu, nebo naopak podpořit rasistické stereotypy. Digitálnímu rasismu se věnuje Kassimeris et al. (2022), který zdůrazňuje pozornost rostoucímu problému rasismu v digitálním prostoru, zejména na sociálních médiích, kde anonymita umožňuje šíření rasistických komentářů a obtěžování. Dokument upozorňuje na to, že digitální prostředí představuje novou arénu pro rasistické projevy, které se musí efektivně řešit.

V textu práce není o médiích mnoho zmíněno ve vztahu k prevenci rasismu, ale obecně lze říct, že mají zásadní vliv na zobrazování a adresování této problematiky. Vnější studie zdůrazňují důležitost odpovědného reportování a aktivního zapojení médií do protirasistických kampaní.

Špatná reputace České republiky v oblasti rasismu může být skutečně překážkou při angažování hráčů z ciziny. Toto zjištění je podpořeno vnějšími daty, které ukazují, jak negativní vnímání země může odradit potenciální hráče. V tomto kontextu je nezbytné pracovat na zlepšení obrazu České republiky jako otevřené a inkluzivní společnosti. Lally et al. (2022) ve své

analýze naznačuje, že i když špatná reputace není explicitně uváděna jako přímý faktor omezující angažování hráčů, existuje nepřímý vliv na jejich zkušenosti a schopnost adaptace v novém prostředí. Vliv médií a zásadní roli pozitivní podpory ze strany klubu lze interpretovat jako ukazatele toho, jak veřejné vnímání daného klubu a ligy může významně ovlivňovat proces aklimatizace hráčů a jejich výkonnost. V tomto kontextu se špatná reputace, i když není přímo jmenována jako překážka, může stát nepřímým faktorem, který omezuje ochotu a možnost zahraničních hráčů přijímat nabídky z Anglické ligy tím, že formuje jejich počáteční očekávání a ovlivňuje jejich následné zkušenosti po přesunu.

Respondenti přinášejí různé pohledy na problém rasismu ve fotbale. Hráči zdůrazňují profesionální přístup a kvalitu ligy před předsudky o rasismu, zatímco zástupci klubů se snaží vytvářet inkluzivní prostředí a zlepšovat vnímání zahraničních hráčů. Fanoušci reflektují vnímání českého fotbalu ve veřejnosti a obavy z reputace, která by mohla odrazovat zahraniční talenty. Média hrají klíčovou roli při formování veřejného mínění a mohou podporovat pozitivní příklady boje proti rasismu nebo naopak kritizovat selhání. Zatímco hráči a zástupci klubů mají spíše pesimistický názor na úplné vymizení rasových incidentů, fanoušci jsou optimističtější, věříce v osvětu a zapojení mladších generací jako klíč k budoucímu snížení rasismu.

Diverzita názorů respondentů odráží složitost problému rasismu ve sportu, který je hluboce zakořeněn nejen v individuálních postojích, ale i ve strukturálních a sociálních aspektech českého fotbalového prostředí. V souladu s externími studiemi a daty je zřejmé, že rasismus ve fotbale není izolovaným jevem, ale součástí širšího sociálního kontextu, který zahrnuje historické, ekonomické a kulturní dimenze.

Porovnání s externími daty ukazuje, že výzvy spojené s rasismem ve fotbale jsou podobné i v jiných zemích. Například, podle studie prováděné institutem TIDES došlo v roce 2019 v USA k poklesu rasově motivovaných incidentů ve sportu, avšak celosvětově byl pokles minimální. Tento trend poukazuje na to, že ačkoli se může zdát, že určité regiony činí pokrok v boji proti rasismu, globálně je stále mnoho práce (Lawrence & Davis, 2019).

V kontextu České republiky, kde fotbalová kultura a sociální dynamika mohou mít své specifické rysy, je důležité, aby se iniciativy zaměřené na boj proti rasismu adaptovaly na lokální podmínky.

Fromel et al. (2022) se zabývají studií dlouhodobých trendů v preferencích a účasti na fotbale a zkoumáním vztahu mezi preferencí fotbalu a fyzickou aktivitou. Tato studie může poskytnout důležité informace o preferencích a účasti na fotbale v rámci konkrétního lokálního kontextu fotbalové kultury. Pokud jde o boj proti rasismu, pochopení preferencí a postavení fotbalu v daném regionu může poskytnout užitečný výchozí bod pro adaptaci iniciativ

zaměřených na boj proti rasismu na místní podmínky. Například porozumění tomu, jakým způsobem je fotbal vnímán a jakou roli hraje ve společnosti, může pomoci identifikovat strategie, které budou neefektivnější při boji proti rasistickým projevům a podpory inkluze ve fotbalové kultuře daného regionu.

Otázka boje proti rasismu v Česku se odráží i v kontextu Evropské unie. V dokumentu Evropské komise z roku 2020 je popsán pětiletý plán boje proti rasismu. Je zde popsáno jak diskriminace na základě rasy nebo etnického původu je v Evropské unii zakázána, avšak stále přetrvává. Negativní dopady rasismu na lidskou důstojnost, životní příležitosti a bezpečnost jednotlivců. Připomínky aktivního postoje a prosazení rovnosti pro všechny občany. EU by měla zdůraznit roli rozmanitosti a bojovat proti rasismu na všech úrovních. Strukturální rasismus ovlivňuje životy lidí a představuje překážky v přístupu k zaměstnání, zdravotní péči, bydlení a vzdělávání. Je důležité rozpoznat různé formy rasismu a uplatňovat inkluzivní přístup. EU disponuje právními nástroji pro budování skutečné rovnosti a má za cíl posílit opatření k účinnému boji proti rasismu a diskriminaci (Evropská komise, 2020).

Kromě zmíněných dat, také přístup respondentů vykazuje názor, že pro boj s rasismem je zapotřebí nejen osvětových kampaní a vzdělávacích programů, ale také zapojení všech aktérů fotbalového prostředí, od hráčů, přes kluby, až po fanoušky. Zásadním zjištěním se získaných dat bylo, že se respondentům zdá, že opatření proti rasismu mohou často být neúčinná a nereagují dostatečně na lokální specifika a potřeby českého fotbalového prostředí. Tento názor je v souladu s teoretickou částí práce, která zdůrazňuje potřebu přizpůsobení antirasistických iniciativ lokálním podmínkám. To, že je stále dost prostoru pro zlepšení, se také odráží v názorech respondentů, kteří často poukazují na nedostatečnou ochotu nebo schopnost fotbalových struktur efektivně čelit rasismu.

O lokálním přístupu k řešení boje proti rasismu je také již zmiňovaná práce od Müller, van Zoonen & de Roode, (2007), kteří ve svém dokumentu zkoumají aspekty rasismu v lokálním, amsterodamském fotbalovém prostředí. Zde velká část fanoušků nevnímá své chování jako rasistické, pokud nemají přímý úmysl diskriminovat. Toto chování může najít paralelu v České republice, kde podobné postoje mezi fanoušky a hráči mohou vést k bagatelizaci rasistických výroků jako součásti hry. Systémové reakce na rasismus v obou prostředích často selhávají v adresování lokálních specifik, což naznačuje potřebu hlubšího zásahu do kultury a vzorců chování. Komparativní studie mezi Nizozemskem a Českou republikou by mohla pomoci identifikovat efektivní strategie pro boj proti rasismu.

Tento přístup je v souladu s myšlenkami z dokumentu "Fight against Racism" z International Journal of Law Management & Humanities, který zdůrazňuje důležitost celospolečenského úsilí v eliminaci rasové diskriminace a podtrhuje potřebu spolupráce

různých segmentů společnosti. Dle dokumentu, účinný boj proti rasismu vyžaduje každodenní akce, angažovanost na všech úrovních a ve všech společenstvích, což rezonuje s potřebou specifických opatření pro české sportovní prostředí. Tento náhled posiluje argument, že lokální specifika musí být brána v úvahu pro účinnou adaptaci a implementaci antirasistických strategií, aby byly maximálně efektivní v konkrétním sociokulturním kontextu. (Asmi, 2022)

7 ZÁVĚRY

V této bakalářské práci byl hlavním cílem prozkoumat a analyzovat projevy rasové diskriminace v českém sportovním, zejména fotbalovém prostředí, z pohledu vybraných hráčů, fanoušků, klubů a médií. Cílem bylo nejen identifikovat formy, ve kterých se rasismus projevuje, ale také pochopit jeho dopad na různé zúčastněné strany a identifikovat proměnné, které přispívají k jeho udržování a šíření.

Analýza získaných dat odhaluje, že fenomén rasové diskriminace se vyskytuje mezi zkoumanými reprezentanty vzorku, který však je malý a omezený. To vše v kontextu českého sportovního prostředí. Jev rasové diskriminace má potenciál negativně ovlivnit nejen hráče různých etnických skupin, ale rovněž atmosféru na stadionech a obecné vnímání sportu širší veřejností.

Využitím kvalitativní metody polostrukturovaných rozhovorů se mi podařilo získat pohled na zkušenosti a názory jednotlivých, zainteresovaných respondentů. Zejména pak zodpovězením vedlejších výzkumných otázek:

- Do jaké míry (pokud vůbec) vnímají respondenti projevy rasismu v českém fotbalovém prostředí?
- Jakým způsobem respondenti vnímají incidenty prezentované v médiích?
- Jak respondenti hodnotí prevenci rasismu?
- Jaký je názor respondentů na budoucí vývoj rasismu ve fotbalovém prostředí?

Čímž byla zodpovězena hlavní výzkumná otázka: Jaký je postoj vybraných subjektů k aktuální situaci ohledně rasismu v českém fotbalovém prostředí.

Vztah respondentů k profesionálnímu fotbalu ukazuje, že fotbal je pro ně důležitou součástí života, ale zároveň je prostředkem, skrze který se může rasismus projevovat. Otevřenost k zahraničním hráčům a angažování hráčů z ciziny je vnímána pozitivně, avšak respondenti poukazují na existující bariéry, které mohou ovlivňovat rozhodování o přestupech. Setkání s rasismem v českém fotbalovém prostředí a jeho projevy i v mediálním prostoru v zahraničí jsou vnímány jako významný problém, který vyžaduje další pozornost a aktivní řešení.

Prevence rasismu v českém fotbalovém prostředí je klíčovou oblastí, ve které je třeba pokračovat ve vývoji a implementaci účinných strategií. Respondenti naznačují, že současné opatření jsou krokem správným směrem, avšak je třeba další práce k zajištění inkluzivnějšího a respektujícího sportovního prostředí.

Zda je při angažování hráčů z ciziny do Česka překážkou špatná reputace, je otázkou, na kterou respondenti odpovídají různě. Zatímco někteří vnímají špatnou reputaci jako faktor, který může ovlivnit rozhodování hráčů, jiní poukazují na to, že rozhodující jsou jiné aspekty, jako jsou finanční podmínky a sportovní příležitosti.

Otázka, zda je reálné, aby rasistické projevy vymizely z profesionálního fotbalu, vyvolává smíšené reakce. Někteří respondenti jsou optimističtí a mají důvěru v možnou a postupnou eliminaci rasismu, zatímco jiní jsou skeptičtější a poukazují na hluboko zakořeněné sociální a kulturní bariéry.

Dalo by se zvážit zahrnutí kvantitativních metod ke zvýšení objektivity dat. Další studie by měly zahrnout širší a diverzifikovanější vzorek respondentů z různých regionů a sportovních úrovní. Pro hlubší porozumění problematice by bylo přínosné provést srovnávací výzkum v mezinárodním kontextu a zkoumat efektivitu různých protirasistických iniciativ. V závěru lze poukázat na to, že bakalářská práce přispěla k lepšímu pochopení rasové diskriminace v českém fotbalovém prostředí. Naplnila svůj hlavní cíl tím, že poskytla vhled do problematiky rasové diskriminace v českém sportovním prostředí a poukázala na možné směry pro další výzkum a praktické kroky k podpoře inkluzivnějšího a respektujícího prostředí ve sportu. Tento výzkum tak přispívá k lepšímu porozumění dynamiky a složitosti rasismu ve sportu a nabízí možná východiska pro jeho řešení.

8 SOUHRN

Cílem této bakalářské práce bylo prozkoumat a analyzovat projevy rasové diskriminace v českém sportovním prostředí, zejména ve fotbale, z různých perspektiv, včetně hráče, fanouška, klubu a médií. Metoda polostrukturovaných rozhovorů byla využita k získání hlubšího a subjektivního pohledu respondentů na tuto problematiku. Dle výsledků lze konstatovat, že práce úspěšně naplnila svůj cíl, tudíž poskytla vhled do českého sportovního prostředí se zde přítomnou rasovou diskriminací a zároveň identifikovala klíčové faktory a mechanismy přispívající k této problematice.

9 SUMMARY

The aim of this bachelor thesis was to explore and analyze manifestations of racial discrimination in the Czech sports environment, particularly in football, from various perspectives, including player, fan, club, and media. The method of semi-structured interviews was utilized to gain a deeper and more subjective insight into this issue from the perspective of individual respondents. According to the results, it can be stated that the thesis successfully achieved its goal, thus providing insight into the Czech sports environment with the presence of racial discrimination and identifying key factors and mechanisms contributing to this issue.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Anderson, E., & White, A. (2017). *Sport, Theory and Social Problems: A Critical Introduction* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315515816>
- Anderson, S., et al. (2018). SYSTEMIC RACISM. In S. SARKAR, S. G. BARNES, & A. NOFFKE (Eds.), *THE SOULS OF POOR FOLK* (pp. 24–39). Institute for Policy Studies. <http://www.jstor.org/stable/resrep27364.6>
- Anderson, P. M. (1996). Racism in sports: question of ethics. *Marquette Sports Law Journal*, 6(2), 357-408.
- Asmi, K. (2022). Fight against Racism. *International Journal of Law Management & Humanities*, 5, 1000-[lxxxix].
- Bonilla-Silva, E. (2003). Racial attitudes or racial ideology? An alternative paradigm for examining actors' racial views. *Journal of Political Ideologies*, 8(1), 63–82. <https://doi.org/10.1080/13569310306082>
- Brink, L., Ha, S. K., Snowdon, J., Vidal-Codina, F., Rauch, B., et al. (2023). Measuring skill via player dynamics in football dribbling. *Scientific Reports*, 13(1), 1-12. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-45914-6>
- Brooks, M. (2012). Flyers' Wayne Simmonds target of racist chants in Czech hockey game. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/early-lead/wp/2012/10/30/flyers-wayne-simmonds-target-of-racist-chants-in-czech-hockey-game/>
- Buetow, S. (2010). Thematic analysis and its reconceptualization as “saliency analysis.” *Journal of Health Services Research & Policy*, 15(2), 123–125. <http://www.jstor.org/stable/26751249>
- Bumba, J. (2018, October 15). Jak vznikl pokřik jude Slavie? Fanoušci nevědí, co skandují. A to je ještě horší, tvrdí Šídlo. Český rozhlas. <https://plus.rozhlas.cz/jak-vznikl-pokrik-jude-slavie-fanousci-nevedi-co-skanduji-a-je-jeste-horsi-tvrdi-7642296>
- Cable, J., Kilvington, D., & Mottershead, G. (2022). ‘Racist behaviour is interfering with the game’: exploring football fans’ online responses to accusations of racism in football. *Soccer & Society*, 23(8), 880–893. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2109804>
- Carlsson, B., & Backman, J. (2023). Juridification of fandom: dealing with spectators’ expressions of ‘too much joy’ in Swedish football. *Soccer & Society*, 24(3), 364–377. <https://doi.org/10.1080/14660970.2023.2179199>
- Carrington, B. (2013). The Critical Sociology of Race and Sport: The First Fifty Years. *Annual Review of Sociology*, 39, 379–398. <http://www.jstor.org/stable/43049641>

- Chakraborty, S. R. (2011). European football in black and white: tackling racism in football, by Christos Kassimeris. *Soccer & Society*, 12(2), 301–303. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.548367>
- Chaplin. M. (2013). UEFA platform for anti-racism campaign. UEFA.com. <https://www.uefa.com/insideuefa/sustainability/activities/0254-0d7efca27340-cdca49b378f7-1000--uefa-platform-for-anti-racism-campaign/>.
- Chovanec, J. (2023). 'Bigger than football': racist talk on and off the soccer pitch. *Soccer & Society*, 24(7), 942–957. <https://doi.org/10.1080/14660970.2023.2250660>
- Cienciala, R. (2022, March 11). Urban & Hejduk s.r.o., advokátní kancelář. <https://www.urbanhejduk.cz/blog/prohlaseni-advokatni-kancelare-urban-hejduk-v-zastoupeni-hrace-ondrej-300>
- Department for Digital Culture Media & Sport and Home Office. (2019, April 8). GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/consultations/online-harms-white-paper>
- Davies, Ch., & Dunbar, N. (2015). Internal Policing of the Enduring Issue of Racism in Professional Team Sports. *University of Notre Dame Australia Law Review*, 17, 59-76.
- de Vlioger, M.A. Racism in European football: going bananas? An analysis of how to establish racist behaviour by football supporters under the UEFA disciplinary regulations in light of the inflatable banana-case against Feyenoord. *Int Sports Law J* 15, 226–232 (2016). <https://doi.org/10.1007/s40318-015-0078-4>
- Diani, M. (1992). The Concept of Social Movement. *The Sociological Review*, 40(1), 1-25. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1992.tb02943.x>
- Dixon, K., Lowes, J., & Gibbons, T. (2016). Show Racism The Red Card: Potential barriers to the effective implementation of the anti-racist message. *Soccer & Society*, 17(1), 140-154. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.919280>
- Dunning, E., Murphy, P., & Williams, J. (1986). Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation. *The British Journal of Sociology*, 37(2), 221–244. <https://doi.org/10.2307/590355>
- Edwards, F., Lee, H., & Esposito, M. (2019). Risk of being killed by police use of force in the United States by age, race–ethnicity, and sex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(34), 16793–16798. <https://doi.org/10.1073/pnas.182120411>
- Evropská komise. Unie rovnosti: Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025 (2020) (V Bruselu). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0565&from=IT>
- Evropské společenství. (2007). Bílá kniha o sportu. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. ISBN 9789279065477.

- Finkelman, P. (2022). Jackie Robinson Salem Press Biographical Encyclopedia [online].
- Fotbalová asociace České republiky. (2023). Strategický plán FAČR 2023-2027. Získáno z <https://www.fotbal.cz/facr/facr-predstavuje-navrh-strategickeho-planu-na-obdobi-let-2023-2027/a18348>
- Fromel, K., Groffik, D., Kudlacek, M., & Urbański, B. (2022). The importance of soccer literacy in the education and socialization of adolescents – Czech and Polish cases. *Soccer & Society*, 23(1), 21–31. <https://doi.org/10.1080/14660970.2021.1918679>
- Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in storybooks: A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 207–217. <https://doi.org/10.1037/ppm0000185>
- Granström, K. (2012). Cheering as an indicator of social identity and self-regulation in Swedish ice hockey supporter groups. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(3), 133–148. <https://doi.org/10.1177/1012690210388458>
- Grenardo, D. A. (2021). It's worth shot: can sports combat racism in the united states?. *Harvard Journal of Sports and Entertainment Law*, 12(2), 237-318
- Hargrave, R. (2007). Football Fans and Football History: A Review Essay. *Soccer & Society*, 8(2-3), 240-249. <https://doi.org/10.1080/14660970701224459>
- Harvey, W. B., Adia M. Harvey, & King, M. (2004). The Impact of the Brown v. Board of Education Decision on Postsecondary Participation of African Americans. *The Journal of Negro Education*, 73(3), 328–340. <https://doi.org/10.2307/4129615>
- Hassell, H. J. G. (2021). Local racial context, campaign messaging, and public political behavior: A congressional campaign field experiment. *Electoral Studies*, 69, 102247. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102247>
- Hendl, J. (2023). Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace (5. přepracované vyd.). Portál. (p. 48).
- Hodges, A. (2019). Football Fans, Activism and Social Change. *Sport in Society*, 22(12), 2270–2272. <https://doi.org/10.1080/17430437.2019.1664562>
- Hušek, P., & Tvrdá, K. (2016). The collective singularity of anti-racist actors: a case study of the Roma minority in the Czech Republic. *Ethnic and Racial Studies*, 39(1), 49–67. <https://doi.org/10.1080/01419870.2016.1096406>
- Hylton, J. G. (1998). American civil rights laws and the legacy of jackie robinson. *Marquette Sports Law Journal*, 8(2), 387-400.

- Imříšková, R. (2014). Dva soudobé koncepty rasismu ve Spojených státech amerických: Laissez-faire rasismus a koncept privilegia bílých. *Historická sociologie / Historical Sociology*, 1, 101-117. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168ssoar-414895>. 117 (104)
- Kabrhelová, L., Sochorová, B., & Tomek, M. (2021, October 5). ČESKÝ VERSUS BRITSKÝ POHLED NA RASISMUS VE FOTBALE: TOTÁLNÍ NEPOROZUMĚNÍ A ZABETONOVANÉ POZICE. *IROZHLAS*. https://www.irozhlas.cz/sport/fotbal/podcast-vinohradska-12-fotbal-rasismus-cesko-skotsko-glen-kamara_2110050600_mpa
- Kassimeris, C., Lawrence, S., & Pipini, M. (2022). Racism in football. *Soccer & Society*, 23(8), 824-833. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2109799>
- Kilvington, D., Hylton, K., Long, J., & Bond, A. (2022). Investigating online football forums: a critical examination of participants' responses to football related racism and Islamophobia. *Soccer & Society*, 23(8), 849–864. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2109801>,
- Kizer, B. H. (2017). The impact of brown vs. board of education. *Gonzaga Law Review*, 53(2), 373-392.
- Koky, R., & Graf, S. (2023). Jak Snižovat Předsudky Vůči Romům? *Sociálněpsychologická Perspektiva. Československa Psychologie*, 67(6), 406–422. <https://doi.org/10.51561/cspsych.67.6.406>
- Kučera, T. [@kuceratomas27]. (2022, October 8). Gratulace @FCHradec k vyhre, takovou miru rasismu jsem ale na stadionu dlouho nezazil. Nadavky typu negre, cmoude, bez jist banany [Tweet]. <https://twitter.com/kuceratomas27/status/1578786730643460096>
- Lally, A., Smith, M., & Parry, K. D. (2022). Exploring migration experiences of foreign footballers to England through the use of autobiographies. *Soccer & Society*, 23(6), 529–544. <https://doi.org/10.1080/14660970.2021.1930535>
- Lawrence, S., & Davis, C. (2019). Fans for diversity? A Critical Race Theory analysis of Black, Asian and Minority Ethnic (BAME) supporters' experiences of football fandom. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11(4), 701-713. <https://doi.org/10.1080/19406940.2019.1627481>
- Ligová fotbalová asociace. (2019). <https://www.lfafotbal.cz/>
- Llopis-Goig, R. (2013). Racism, xenophobia and intolerance in Spanish football: evolution and responses from the government and the civil society. *Soccer & Society*, 14(2), 262–276. <https://doi.org/10.1080/14660970.2013.776461>
- Maguire, J. A. (2011). Globalization, sport and national identities. *Sport in Society*, 14(7/8), 978-993. <https://doi.org/10.1080/17430437.2011.603553>
- Machalová T. a kol. (2001). *Lidská práva proti rasismu*. 246(86)

- Mazrui, Ali A. (Ali AlAmin) & Institute for World Order & World Order Models Project. (1976). A World Federation of Cultures : an African perspective / Ali A. Mazrui. New York : Free Press
- M Duello, T., Rivedal, S., Wickland, C., & Weller, A. (2021). Race and genetics versus 'race' in genetics: A systematic review of the use of African ancestry in genetic studies. *Evolution, Medicine, and Public Health*, 289–291. <https://doi.org/10.1093/emph/eoab018>.
- Mls, M. (2022). Jarošík o rasismu: Kučera to napsal dobře, takhle slušní fanoušci nepřijdou. Sport.cz. <https://www.sport.cz/clanek/fotbal-ceska-1-liga-jarosik-o-rasismu-kucera-to-napsal-dobre-takhle-slusni-fanousci-neprijdou-3683439>
- Moorhouse, H. F. "FOOTBALL HOOLIGANISM AND THE MODERN WORLD." *International Review of Modern Sociology* 32, no. 2 (2006): 257–75. <http://www.jstor.org/stable/41421245>.
- Müller, F., van Zoonen, L., & de Roode, L. (2007). Accidental Racists: Experiences and Contradictions of Racism in local Amsterdam Soccer Fan Culture. *Soccer & Society*, 8(2–3), 335–350. <https://doi.org/10.1080/14660970701224608se>
- Nelson, J. K. (2013). Denial of racism and its implications for local action. *Discourse & Society*, 24(1), 89–109. <http://www.jstor.org/stable/24441659>
- Platts, C., & Smith, A. (2009). Education and welfare provision in professional football academies in England: Some implications of the white paper on sport. *International Journal of Sport Policy*, 1(3), pp. 323-329
- Pincus A. (1999). The official Illustrated NHL History The official Story of the Coolest Game on Earth. 256(99)
- Poli, R. (2006). Africans' Status in the European Football Players' Labour Market. *Soccer & Society*, 7(2–3), 278–291. <https://doi.org/10.1080/14660970600615369>
- Pulko, L. (n.d.). mongagua.eu. <https://mongagua.eu/>
- Rambousek, F., & Vacík, I. (2024). Předsudky, diskriminace, rasismus: jak funguje soužití různých kultur v Česku? Radio Prague International. <https://cesky.radio.cz/predsudky-diskriminace-rasismus-jak-funguje-souziti-ruznych-kultur-v-cesku-8805407>
- Rathbone, K. (2020). Antifascist Athletes? A Reappraisal of the 1936 Berlin Olympics, Fascism, 9(1-2), 195-220. doi: <https://doi.org/10.1163/22116257-09010002>
- Roman, S., & Šedová, K. (2007). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Portál.
- Romero-Jara, E., Solanellas, F., Muñoz, J., et al. (2023). Connecting with fans in the digital age: An exploratory and comparative analysis of social media management in top football clubs. *Humanit Soc Sci Commun*, 10(858). <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02357-8>

- Rudwick, S., & Schmiedl, M. (2023). 'It's not our problem': Czech online discourse on kneeling in football and Black Lives Matter. *Sport in Society*, 26(10), 1701-1722. <https://doi.org/10.1080/17430437.2023.2188197>
- Ruppert, V. (2020, June 12). Dokumentarista Lukáš Houdek: Rasismus v Česku je skrytý, ale odhalují ho všední životní situace – kopie. Český rozhlas. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/dokumentarista-lukas-houdek-rasismus-v-cesku-je-skryty-ale-odhaluji-ho-vsedni-8232174>
- Sandrin R. (2020) Sour Grapes: Exploring the Experiences of Minority Hockey Players in Their Battles Against Racism from A Closer Look in Unusual Times: Criminological Perspectives from Crim 862. <https://www.sfu.ca/~palys/ACloserLookInUnusualTimes-2020-HR.pdf>
- Sapolsky, R. M. (2017). *Behave: The biology of humans at our best and worst*. Penguin Books.]
- Schokkaert, J. (2016). Football clubs' recruitment strategies and international player migration: evidence from Senegal and South Africa. *Soccer & Society*, 17(1), 120-139. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.919271>
- Slesingerova, E., Hamar, E., & Szaló, C. (2007). Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled [Conceptualizing Race and Racism: A Sociological Perspective]. *Socialni Studia*, 4. <https://doi.org/10.5817/SOC2007-4-7>
- Stride, C., Thomas, F., & Smith, M. M. (2014). Ballplayer or Barrier Breaker? Branding through the Seven Statues of Jackie Robinson. *The International Journal of the History of Sport*, 31(17), 2164-2196. <https://doi.org/10.1080/09523367.2014.923840>
- Swaby, S. (2015, February 26). Feyenoord Fans Throw Giant Inflatable Banana Toward Roma's Gervinho. *Bleacher Report*. <https://bleacherreport.com/articles/2378649-feyenoord-fans-throw-giant-inflatable-banana-at-romas-gervinho>
- Škvor, O. (2024, March 21). Radu trestají za rasismus: OSM měsíců stop! Co řekl? Připustil konec kariéry. *iSport.cz*. http://isport.blesk.cz/clanek/fotbal-domaci-souteze-druha-liga/445072/radu-trestaji-za-rasismus-osm-mesicu-stop-co-rekl-pripustil-konec-kariery.html?recombee_recomm_id=f1437be66f98f782ff62d2a2d787bc0f
- Tejkalová, A. N., Hrbáčková, A., Macková, V., Trunečka, O., & Turková, K. (2023). One event, very different interpretations: The case study of the AC Sparta Praha vs. Rangers FC football match coverage in Scottish, nationwide UK, and Czech media. *MedieKultur: Journal of Media*, 39(75), 53-75. <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v39i75.125212>
- The Athletic. (2021, April 14). Slavia Prague's Ondrej Kudela banned by UEFA for 10 games for "racist behaviour". *The Athletic*. <https://theathletic.com/4217431/2021/04/14/slavia->

[pragues-ondrej-kudela-banned-by-uefa-for-10-games-for-racist-behaviour/?redirected=1&access_token=14346202](https://www.uefa.com/news-media/news/0232-0f8e332fbdfd-0fa4c62d12ec-1000--no-to-racism-say-uefa-champions-league-uefa-europa-league/)

- Twain, M., (2007). *The Adventures of Huckleberry Finn*. London: Penguin Books, Print. 304 (p. 215)
- UEFA. (2013, October 9). UEFA says NO to racism [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ygjBoW19N4c>
- UEFA.com. (2016, October 17). <https://www.uefa.com/news-media/news/0232-0f8e332fbdfd-0fa4c62d12ec-1000--no-to-racism-say-uefa-champions-league-uefa-europa-league/>
- van Dijk, T. A. (1992). Discourse and the denial of racism. *Discourse & Society*, 3(1), 87–118. <http://www.jstor.org/stable/42887774>
- Wolf, J. (2000). *Lidské rasy a rasismus v dějinách a současnosti ČLOVĚK A JEHO SVĚT II*. 223 (113)
- Walach, V. (2022). Záleží na romských životech? Ukrajínští uprchlíci a naše rasová smlouva. <https://upol.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/26/2022/11/WALACH-Zalezi-na-romskych-zivotech.pdf>
- Williams, J., & Vannucci, N. (2020). English hooligans and Italian ultras: Sport, culture and national policy narratives. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 12(1), 73-89. <https://doi.org/10.1080/19406940.2019.1633384>
- Wong, N. (2019). Hockey Icon Don Cherry Fired for Calling Immigrants 'You People'. Bloomberg.com. Retrieved April 5, 2024, from <https://www.bloomberg.com>.
- World Health Organization. (2020, December 9). *The top 10 causes of death*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>
- Zamudio, M. M., & Rios, F. (2006). *Sociological Perspectives*, 49(4), 483-501. Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.1525/sop.2006.49.4.483>

11 PŘÍLOHY

11.1 Příloha 1 - vzor informovaného souhlasu

Informovaný souhlas

Název studie (projektu):

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností. Pokud je studie randomizovaná, beru na vědomí pravděpodobnost náhodného zařazení do jednotlivých skupin lišících se léčbou.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Podpis např. fyzioterapeuta pověřeného touto studií:

Datum:

Datum: